

Nieuwsconsumptie en de responses op terrorisme

Een exploratieve studie naar de mate waarop
consumptie van nieuws angst voor
terrorisme en het catastroferen van
terrorisme teweegbrengt

Lennart Tobback

0387625

Masterproef aangeboden tot
het behalen van de graad

MASTER IN DE COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN

Promotor: Prof. Dr. Leen d'Haenens

Verslaggever: Joyce Koeman

Assessor: Thom Frissen

Academiejaar 2016-2017

Voorwoord

Europa en de rest van de wereld heeft de laatste tijd te maken gekregen met het terrorisme van organisatie Islamitische Staat. Op 22 maart vorig jaar stond de wereld stil na de aanslag in de vertrekhal van Zaventem en in het metrostation van Maalbeek. Net als zovele Belgen, herinner ik me nog perfect hoe ik het nieuws voor het eerst vernam en wat er zich die dag allemaal afspeelde in mijn omgeving. Tijdens mijn studententijd in Leuven heb ik steevast in een huis gewoond met studenten op Erasmus. Enkel van hen planden de dagen erop een terugkeer naar huis wegens te paasvakantie. Op de noodlottige dag in maart heb ik hen dan ook bijgestaan in de opvolging van de ontwikkelingen rondom de aanslagen. Ik herinner me nog hoe we samen verslagen in de zetel naar de beelden van de aanslag keken en elkaar probeerden te troosten. De aanslagen in Parijs – en alle aanslagen die volgden in Europa – ging door merg en been, maar deze aanslag was anders. De beelden en getuigenissen achteraf raakten me enorm en bewogen me steevast tot tranen toe. Of het het feit dat het in ons Belgenland plaatsvond of het feit dat ik heel wat mensen ken die rechtstreeks of onrechtstreeks met de aanslag in contact zijn gekomen was, dat is ook voor mij nog steeds de vraag.

Bij aanvang van het eerste semester kreeg ik de kans deel te nemen aan een project van Facebook en de Amerikaanse overheid om extremisme te bestrijden. Ons project, YOU-nite, werd gelauwerd met de tweede plek in de prestigieuze wereldwijde wedstrijd. Naast het feit dat dit een ongelooflijke ervaring was en ik tijdens het project vrienden voor het leven gemaakt heb, heeft dit mijn ogen geopend en duidelijk gemaakt wat voor gevaar extremisme is. Het is zonneklaar dat onze maatschappij er verenigd, van beleidsmakers tot burgers, tegen dienen te strijden. Dat extremisme vandaag nog bestaat is de reden achter zoveel ellende in de wereld en is het waard bestreden te worden met alle wapens mogelijk. Een wereld zonder extremisme, zij het religieus of in een andere manier, is een van de vele streefdoelen van de hedendaagse samenleving.

Het onderwerp terrorisme interesseert me enorm, zowel de geschiedenis ervan als de huidige situatie. Als communicatiewetenschapper was ik dan ook zeer benieuwd naar de invloed van nieuwsberichtgeving op de perceptie die bij de bevolking heerst van terrorisme. Dit onderzoek en het pad dat ik afgelegd heb om dit te schrijven, heeft me enorm geboeid. De weg die ik gevolgd heb om tot dit resultaat te komen, heb ik niet alleen bewandeld. Enkele belangrijke personen hebben me met raad en daad bijgestaan. Via dit voorwoord zou ik deze personen dan ook graag bedanken.

Vooreerst wil ik mijn assessor Thom Frissen mijn diepste dank overmaken. Niet alleen gaf hij mij de raad die ik nodig had, hij zorgde ervoor dat ik graag bij hem over de vloer kwam. Zijn spontaniteit en oprechte interesse in mijn welbevinden hebben me enorm geraakt en zal ik nooit vergeten.

Professor Jacobs draagt evenzeer mijn dank uit voor het geven van nuttige tips om het onderwerp te onderzoeken en het enthousiaste onthaal.

Daarnaast wil ik ook mijn promotor Leen d'Haenens en verslaggever Joyce Koeman bedanken om de tijd te nemen om deze masterproef te doorworstelen.

Ook mijn ouders, broer en zus verdienen een woord van dank. Zij stonden me altijd bij, ook wanneer het even wat minder ging. Hun motivatiespeeches en bijstand hebben me gebracht tot waar ik vandaag ben.

De scholen Virgo Sapiens uit Londerzeel en Bim-Sem uit Mechelen en meer bepaald de leerkrachten Evelyn Hemeryck, Bram Agten en Inge Van Mieghem verdienen ook een woord uit dankbaarheid. Zij stelden vrijwillig enkele klassen ter beschikking om de vragenlijst in te vullen. Zonder die scholen was het onmogelijk zo'n uitgebreide steekproef te verzamelen.

Tot slot ben ik ook heel de campus Sociale Wetenschappen dankbaar. De vier jaar die ik er spendeerde, sluit ik met deze masterproef af. Ik heb het een enorme eer gevonden te mogen studeren aan een organisatie met zo'n prestige en zulke bekwame professoren en assistenten. Met pijn in het hart sluit ik deze periode af.

Abstract

De invloed van nieuwsconsumptie op de responses op terrorisme is in de literatuur nog niet gedegen onderzocht. De handvol studies die dat wel deden, duiden op een verband tussen nieuwsconsumptie en een verhoogde angst voor terrorisme. De huidige exploratieve studie zal dit verband nagaan en voegt enkele variabelen toe die van belang zijn om de invloed van nieuwsconsumptie extensief te begrijpen. Zo werd de invloed van nieuwsconsumptie op het catastroferen van terrorisme onderzocht, wat nooit eerder beschouwd werd. De literatuur voorspelt tevens op een negatievere attitude ten opzichte van vluchtelingen en specifiek moslims als gevolg van een terroristische aanslag. De huidige studie beschouwd dan ook deze attitudes als gevolg van nieuwsconsumptie, de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme. Door de poging deze variabelen te verbinden, reikt huidig onderzoek een startpunt aan voor volgend onderzoek en biedt het enkele puzzelstukken in de puzzel die de perceptie op terrorisme is.

Method: *Door middel van een convenience sample (N=720) en een online survey die verspreid werd onder Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud, werd de invloed van nieuwsconsumptie op de variabelen gemeten. De variabelen werden steevast gemeten aan de hand van gevalideerde schalen en bezitten een voldoende hoge interne consistentie. Aan de hand van een weloverwogen statistische analyse werden de resultaten beschreven.*

Conclusie: *Vooreerst heeft deze studie een significant verschil tussen mannen en vrouwen in de angst voor terrorisme, een emotionele respons, en het catastroferen van terrorisme, een cognitieve respons, aangetoond. Dit onderzoek is tevens het eerste dat een invloed van terrorismenieuwsconsumptie op het catastroferen van terrorisme heeft aangetoond. Ook legt het de positieve invloed van terrorismenieuwsconsumptie via sociaalnetwerksite Facebook op de angst voor terrorisme bloot. Daarnaast werd een rechtstreekse invloed gevonden van het uitvergroten van de dreiging op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Ook de angst voor terrorisme bleek samen te hangen met een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen.*

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	9
2. Status Quaestionis.....	12
2.1 Concept I: De angst voor en het catastroferen van terrorisme.....	12
2.1.1 Angst voor terrorisme.....	14
2.1.2 Catastroferen terrorisme.....	16
2.2 Concept II: De attitude ten opzichte van vluchtelingen.....	18
2.2.1 Materiële en culturele dreiging.....	21
2.3 Concept III: De attitude ten opzichte van moslims.....	22
2.3.1 Realistische en symbolische dreiging.....	24
2.4 Besluit literatuur en hypothesen.....	25
3. Methode.....	29
3.1 Dataverzameling.....	29
3.2 Steekproefbeschrijving.....	30
3.2.1 Non-respons.....	31
3.3 Meetinstrumenten.....	32
3.3.1 Terrorisemenieuwsconsumptie.....	32
3.3.2 Angst voor terrorisme.....	33
3.3.3 Catastroferen van terrorisme.....	33

3.3.4 Attitude ten opzichte van vluchtelingen.....	34
3.3.5 Attitude ten opzichte van moslims.....	35
3.4 Type analyse.....	36
4. Resultaten.....	37
4.1 Beschrijvende statistieken.....	37
4.2 Hypothesetoetsende statistieken.....	40
5. Discussie	54
5.1 Limitaties.....	58
6. Conclusie.....	60
7. Referentielijst.....	62
8. Bijlagen.....	69

1. Inleiding

Dit communicatiewetenschappelijk onderzoek zal bestuderen in welke mate een verhoogde terrorismenieuwsconsumptie een hogere angst en catastrofisatie van terrorisme teweegbrengt. Daarnaast zullen enkele variabelen opgenomen worden die mogelijks in interactie treden met deze variabelen, namelijk de attitude ten opzichte van vluchtelingen en de attitude ten opzichte van moslims.

Het topic terrorisme is van alle tijden, zij het in verschillende vormen. Rapoport (2001) beschrijft in zijn onderzoek vier golven van terrorisme. Volgens zijn studie was er omstreeks 1979 een shift naar een nieuw soort terrorisme, dat van het religieus terrorisme. Dat religieus terrorisme vertaalde zich in verschillende groeperingen doorheen de jaren, zoals Al Qaeda dat de aanslagen op het World Trade Center in New York opeisten. Vandaag de dag zijn er andere, meer invloedrijke organisaties. De Arabische Lente die ook in Syrië een massa mensen op straat kreeg om het ontslag te eisen van president Bashar al-Assad, zorgde voor een machtsvacuüm in het noodlottige land. In dat machtsvacuüm ontstond een nieuwe extremistische groepering: Islamitische Staat met Abu Bakr el-Baghdadi als leider (Cockburn, 2015). Zij zweren naast het vestigen van een kalifaat de ondergang van het Westen eigenhandig te bewerkstelligen. De terroristische organisatie voegde daad bij woord tijdens terroristisch aanslagen in Parijs, Brussel, Nice, Berlijn, Londen en recentelijk Manchester, met tientallen slachtoffers tot gevolg. In Brussel bliezen op 22 maart 2016 twee zelfmoordterroristen zichzelf op in de vertrekhal van de nationale vlieghaven van Zaventem en een in de metro, met de zware tol van 32 dodelijke en honderden zwaargewonde slachtoffers. Slechts een klein percentage van de bevolking wordt echter direct geconfronteerd met terrorisme. Dit heeft als gevolg dat mensen volledig afhankelijk zijn van hoe de media terrorisme afbeelden, om er een beeld over te kunnen vormen (Nellis & Savage, 2012). Onderzoek bij Vlamingen toont dan ook aan dat nieuwsconsumptie voor een hogere angst voor terrorisme zorgt (De Cock & Kok, 2016).

Media worden niet enkel aangewend om aan nieuwsberichterij te doen. Terrorismenieuwsconsumptie en massamedia gaan hand in

hand. In hun studie uit 2009 stellen O'Shaughnessy en Baines dat terrorisme een vorm van symbolische communicatie is en aangewend wordt door extremistische organisaties als politieke marketing om hun gedachtegoed te verspreiden. De auteurs maken gewag van een nieuw tijdperk, waarin een terroristische aanslag niet uitsluitend als daad wordt gesymboliseerd, maar versterkt wordt door de moderne vormen van media (O'Shaughnessy & Baines, 2009). Zonder massamedia, komen de organisaties niet tot dezelfde resultaten. Zo beschrijft Nacos (2003) in haar onderzoek de rol van media en communicatie als zijnde 'zuurstof voor terroristische organisaties'. Het is duidelijk dat beide elkaar versterken en ondersteunen.

Gelijktijdig met de terroristische dreiging, kreeg Europa te maken met de grootste vluchtelingen crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. Nail (2016) stelt in zijn onderzoek dat de terroristische dreiging en de vluchtelingen crisis niet afzonderlijk kan begrepen worden. Esses, Dovidio en Hodson (2002) voorspellen in navolging van de aanslagen in New York een trend in negatieve zin op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. Zij poneren ook de stelling dat moslims als specifieke groep het meest last ondervinden en de attitude ten opzichte van die groep het meest daalt. Populistische partijen bijvoorbeeld veralgemenen ook vaak de instroom aan vluchtelingen tot een instroom van moslims. Onder andere Geert Wilders van de Nederlandse extreem rechtse partij VVD liet zich in de Nederlandse Tweede Kamer ontvallen dat de crisis niets anders dan een *'Islamitische invasie'* is, waarbij er *"miljoenen mannen met baarden Europa zullen overspoelen en 'Allahu Akbar' komen zingen"* (De Standaard, 10/09/2015). Ook toont onderzoek aan dat vluchtelingen beschouwd worden als potentiële terroristen en dat conservatieve partijen dit frame gebruiken om hun politiek van angst uit te dragen (Nail, 2016). Het is dan ook interessant om beide attitudes op te nemen in dit onderzoek.

Terrorisme is zonder twijfel communicatie. De nood aan een exploratieve studie die bekijkt in welke mate terrorismenieuwsconsumptie een invloed heeft op de angst voor terrorisme en een overdreven respons ten opzichte van terrorisme, dringt zich op. Waar Esses et al. (2002) zich voornamelijk beperken

tot voorspellingen gebaseerd op sociaal wetenschappelijke theorieën, zal dit onderzoek de gevolgen van terrorisme op communicatiewetenschappelijk niveau beschouwen en onderzoeken of de attitude ten opzichte van immigranten en specifiek de attitude ten opzichte van moslims de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en angst voor terrorisme en overdreven reacties ten opzichte van terrorisme beïnvloedt.

2. Status Quaestionis

Sinds de aanslagen in op 9 september 2001 in New York, en als direct gevolg van de meer recente aanslagen in Parijs en Brussel, is er in toenemende mate wetenschappelijke belangstelling voor terrorisme en de achterliggende verklarende factoren en gevolgen ervan. Dit communicatiewetenschappelijk onderzoek zal betrachten hieraan bij te dragen door de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme te bestuderen. Daarnaast zal er bekeken worden in hoeverre attitudes ten opzichte van vluchtelingen en moslims in interactie treden met enerzijds het consumeren van terrorismenieuws en anderzijds de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme.

In deze literatuurstudie zal elk concept grondig worden toegelicht, voornamelijk door een communicatiewetenschappelijke bril. Na de bespreking van de afzonderlijke concepten zal er in het laatste deel van deze literatuurstudie worden besproken in hoeverre de concepten met elkaar vervlochten zijn. Tot slot zal de onderstaande literatuurstudie uitmonden in een vijftal concreet te onderzoeken hypotheses.

2.1 Concept I: Angst voor terrorisme en catasroferen van terrorisme

Dit onderzoek bestudeert de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme. Die concepten vormen de emotionele en de cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie en zijn in deze studie dan ook de hoofdvariabelen. Beide concepten zullen in volgende secties besproken worden.

Onderzoek in het verleden heeft getracht een verklarend kader te construeren voor het ontstaan van terrorisme. Een van de meest voorkomende is de uit de psychologie voortkomende Terror Management Theory die Greenberg, Pyszczynski en Solomon in 1986 opstelden. De theorie is gebaseerd op de drang van mensen naar het construeren en behouden van een positief zelfbeeld. Dat gegeven, in

combinatie met het feit dat het in de menselijke natuur zit om aan zelfreflectie te doen, mondt volgens de auteurs uit in een strategie om zichzelf te beschermen tegen negatieve denkbeelden. De capaciteit om aan zelfreflectie te doen, betekent onder meer dat mensen zich ervan bewust zijn dat hun leven eindig is. Dit onvermijdelijk feit voelt voor veel mensen aan als een bedreiging. Om te vermijden dat ze verlamd geraken door deze bedreigende realisatie, kunnen denkbeelden opgeroepen worden die de indruk geven dat ze onsterfelijk zijn (Greenberg, Pysszcynski, & Solomon, 1986). Een voorbeeld is religie waarin mensen na de dood een onsterfelijk leven in het hiernamaals genieten. Het geloof in dergelijke denkbeelden zou als een buffer werken tegen de gedachten aan de dood (Greenberg, Pysszcynski, & Solomon, 1986). Greenberg en Solomon linkten in 2003 het ontstaan van terrorisme aan de Terror Management Theory. De poging tot omgaan met gedachten aan de dood, maakt dat mensen hun leven durven geven om een hoger doel te dienen, zoals een politiek of religieus doel, en hun dood zo zin te geven (Pyszczynski, Abdollahi, Solomon, Greenberg, Cohen, & Weise, 2006). Het is duidelijk dat mensen allerlei strategieën hanteren in een poging de dreiging die voortkomt uit het terrorisme te kunnen plaatsen en verwerken. Deze omvattende theorie maakt duidelijk dat terrorisme verscheidene responses uitlokt. Dit communicatiewetenschappelijk onderzoek zal focussen op een emotionele en cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie, namelijk de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme. Terrorismenieuws en media gaan immers hand in hand. In zijn kwantitatief onderzoek naar de invloed van de nieuwsberichtgeving over de aanslagen in Mumbai in 2008 op de Britse zender BBC, besluit Iqbal (2014) dat er een heuse symbiose bestaat tussen media en terrorisme. Beide hebben elkaar nodig en beïnvloeden elkaar positief. Zo heeft de media sensationele verhalen nodig om een groot publiek aan te trekken en hebben de terroristische organisaties de media nodig om hun propaganda en gedachtengoed breed te verspreiden (Iqbal, 2014). In combinatie met de extensieve berichtgeving over terroristische gebeurtenissen en de studie van Awan (2017) die stelt dat terroristische organisatie IS ook online een oorlog uitvoert en betracht zijn propaganda te verspreiden via

moderne media als Facebook, Twitter en YouTube, wordt duidelijk dat berichten gerelateerd aan terrorisme welig tieren op allerlei media. Dit dringt de noodzaak op om de effecten van die berichten op de perceptie en responses op terrorisme te onderzoeken. Dit onderzoek zal zich focussen op twee specifieke responses, namelijk (1) de angst voor terrorisme en (2) het catastroferen van terrorisme. Zij bevatten een emotionele en cognitieve respons op terrorisme.

2.1.1 Angst voor terrorisme

De perceptie op terrorisme is in enkele vooruitstrevende studies het voorwerp geweest van onderzoek. Zo is in de studie van Cohen-Louck uit 2016 te lezen dat de perceptie van de dreiging die terrorisme vormt, uiteenvalt in drie componenten: (1) de perceptie van controle, ofwel het gevoel te ervaren wat te hebben op de terroristische dreiging; (2) de perceptie van kwetsbaarheid, betreffende het gevoel om een potentieel slachtoffer te worden van terrorisme en (3) de perceptie van angst voor terrorisme, wat gevoelens van angst, gevaar en emotionele onrust inhoudt. Communicatiewetenschappelijk onderzoek heeft in het verleden al heel wat onderzoek uitgevoerd naar de rol van nieuwsconsumptie in de angst voor criminaliteit (zie onder andere Altheide, 2007). Zo concludeerde Callanan (2012) dat nieuwsconsumptie via verschillende media een hogere of lagere angst voor criminaliteit veroorzaakt. Meer specifiek is in haar studie te lezen dat de consumptie van lokaal televisienieuws de hoogste angst voor criminaliteit uitlokt. De gevolgen van consumptie van nieuws op de angst voor criminaliteit was tevens een van de conclusies van de baanbrekende cultivatie theorie van Gerbner en Gross uit 1976. Die theorie beschrijft hoe iemand door de consumptie van nieuwsmedia een beeld van de realiteit zoals afgebeeld verwerft. De uitgebreide berichtgeving over terrorisme, kan aldus voor een verhoogde angst voor terrorisme zorgen, door de uitvoerige berichtgeving na een aanslag of degelijke. Eveneens zal deze studie voortbouwen op het werk van De Cock en Kok (2016), die de angst voor terrorisme in navolging van consumptie van nieuws bij Vlaamse volwassenen onderzochten. Zij stelden onder meer vast dat vrouwen een hogere

angst voor terrorisme laten optekenen dan mannen en dat nieuwsconsumptie positief gerelateerd is aan de angst voor terrorisme. Dit alles zorgt ervoor dat dit onderzoek zich beperkt tot de emotionele component van de perceptie op terrorisme, zoals beschreven in het werk van Cohen-Louck (2016), namelijk angst voor terrorisme en de andere twee concepten die de perceptie op terrorisme behelst niet mee in rekening brengt. De huidige studie introduceert wel een nieuwe variabele die zelden in communicatiewetenschappelijk onderzoek is opgenomen en de cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie, namelijk het catastroferen van terrorisme, bevat. Die variabele wordt in de volgende sectie uitgelicht.

In het onderzoek van Nellis en Savage (2012) wordt angst voor terrorisme opgesplitst in twee componenten: (1) de angst zelf het slachtoffer te worden van terrorisme of (2) dat een geliefde of een familielid slachtoffer wordt. Nellis en Savage (2012) toonden ook aan dat leeftijd, ras en gender correleren met angst voor terrorisme, net als bij angst voor criminaliteit. Uit het onderzoek bleek ook dat consumptie van televisienieuws, aandacht aan dat nieuws en de perceptie een slachtoffer te worden van terrorisme positief gerelateerd zijn aan de angst voor terrorisme. Die bevindingen komen overeen met het pionierswerk van Slone uit 2000 die als eerste een verhoging in allesomvattende angstgevoelens door terrorismenieuwsconsumptie aantoonde. Deze studie hanteert dezelfde opsplitsing als Nellis en Savage (2012), met de angst voor terrorisme die uiteenvalt in de angst voor zichzelf en de angst voor anderen. Beide componenten meten de emotionele respons op terrorismenieuwsconsumptie.

Over de verschillen tussen mannen en vrouwen in de angst voor terrorisme is reeds heel wat onderzoek uitgevoerd. In een grootschalig onderzoek legt Nellis (2009) de verschillen tussen man en vrouw bloot. Uit de studie blijkt dat vrouwen significant meer angst en vermijdingsgedrag vertonen en meer informatie opzoeken als respons op de terrorismedreiging. In het vervolgonderzoek van Nellis en Savage (2012) werden die bevindingen bevestigd. In die studie, zoals hierboven reeds beschreven, werd evenzeer aangetoond dat een hogere nieuwsconsumptie een hogere angst voor terrorisme

induceert. De auteurs suggereren op basis van hun onderzoek dat de relatie tussen media en angst voor terrorisme onvoldoende uitgebreid onderzocht is. Dit onderzoek zal trachten deze hiaat op te vullen. Waar voorgaand onderzoek zich beperkte tot de Verenigde Staten, hebben De Cock en Kok (2016) aan de hand van een survey bij Vlaamse volwassenen de relatie tussen nieuwsconsumptie en angst voor terrorisme onderzocht, aangevuld met heel wat variabelen, zoals terrorismevermijdingsgedrag, die de relatie al dan niet beïnvloeden. Hun bevindingen komen overeen met voorgaand onderzoek, zoals dat van Nellis en Savage (2012) die hun onderzoek in de Verenigde Staten uitvoerden. Ook onder Vlaamse volwassenen hangt nieuwsconsumptie samen met een verhoogde angst voor terrorisme. Het onderzoek legt in Vlaanderen een genderverschil bloot, naar analogie met de VS. Dit exploratief onderzoek zal bouwen op de studie van De Cock en Kok (2016) en zal de attitudes ten opzichte van vluchtelingen en moslims in de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme mee in rekening brengen, iets wat tot op heden nog niet gebeurd is. Ook zal het zich beperken tot de consumptie van terrorismenieuwsconsumptie, waar andere studies, zoals die van De Cock en Kok (2016), de rol van de algemene nieuwsconsumptie onderzochten. Waar de studie van De Cock en Kok (2016) alle Vlamingen van 18 of ouder behelst, zal deze studie zich beperken tot 16 tot 30-jarigen om zo betrouwbaardere resultaten te krijgen en concretere uitspraken te kunnen doen over die bepaalde leeftijdscategorie.

2.1.2 Catastroferen van terrorisme

Er is heel wat onenigheid in de literatuur over de concrete inhoud van het concept catastroferen van terrorisme, een cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie en een cognitieve perceptie op terrorisme. Er is in het verleden zelden onderzoek uitgevoerd naar het verband tussen (terrorisme)nieuwsconsumptie en het catastroferen van terrorisme. Een omvattende definitie is moeilijk te vinden, maar meestal wordt het geconceptueerd als zijnde een overdreven respons als gevolg van een schadelijke prikkel (Sinclair,

& LoCicero, 2007). Chavez en Brown (1987 in Sinclair, & LoCicero, 2007) stellen dat het concept een uitvergroting is van angstgevoelens die ontstaan na specifieke levensgebeurtenissen. Spanos, Radtke-Bodorik en Ferguson (1979 in Sinclair, & LoCicero, 2007) duiden op hun beurt dan weer op het belang van een overdreven focus op de negatieve kanten van een bepaalde gebeurtenis. Daar voegden Rosentiel en Keef (1983 in Sinclair, & LoCicero, 2007) aan toe dat catastroferen hand in hand gaat met responses als hulpeloosheid en onmacht. De eerder genoemde onderzoeken stammen echter af uit de medische wereld. Sinclair en LoCicero (2007) concludeerden uit die literatuur en na eigen onderzoek dat het catastroferen van terrorisme uit drie zuilen bestaat: (1) het herkauwen van gebeurtenissen, zoals een terroristische aanslag, (2) een uitvergroting van de terroristische dreiging en (3) hulpeloosheid in het beschermen tegen een terroristische aanval. In vergelijking met het concept angst voor terrorisme, wat een emotionele respons is op terrorismenieuwsconsumptie, is het catastroferen van terrorisme eerder een cognitieve respons. Dit onderzoek zal de definitie zoals ze aangereikt is door Sinclair en LoCicero (2007) hanteren. Het omvat met andere woorden een cognitieve respons en perceptie op terrorisme die beschouwd kan worden als een stap verder dan louter angst voor terrorisme, namelijk een overdreven respons als gevolg van een negatieve prikkel.

Onderzoek in het verleden heeft reeds aangetoond dat terroristische gebeurtenissen het catastroferen van terrorisme bevordert (Nayab & Kamal, 2010). Het onderzoek van Nayab en Kamal (2010) is echter een uitzondering, is ruimschoots gedateerd en vond plaats in Pakistan. De relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en het catastroferen van terrorisme in Vlaanderen dient te worden uitgelicht, iets wat in het verleden nog niet gebeurde. Deze studie zal die hiaat opvullen. Terroristische gebeurtenissen, zoals de aanslag in Zaventem en Maalbeek en nieuwsconsumptie over die gebeurtenissen, kan cognitieve responses zoals het catastroferen van terrorisme veroorzaken. Die cognitieve respons resulteren bij ontvangers in gevoelens van hulpeloosheid, het herkauwen van de aanslag en een uitvergroting van de terroristische dreiging. Deze variabele wordt in dit onderzoek opgenomen om de invloed van

terrorisnieuwsconsumptie te onderzoeken op het opwekken van cognitieve responses als gevolg van gebeurtenissen gelinkt aan terrorisme en de berichtgeving in verschillende media erover. In combinatie met de angst voor terrorisme wordt op die manier zowel een emotionele als een cognitieve respons op terrorisnieuwsconsumptie in rekening gehouden.

2.2 Concept II: De attitude ten opzichte van vluchtelingen

De burgeroorlog in Syrië en Irak zorgde voor een ongekende hoeveelheid vluchtelingen voor de meeste landen van de Europese Unie (UNHCR, 2015). Door de grote schaal en de onmacht die veel landen ervoeren om de toestroom efficiënt te coördineren werd het thema in korte tijd door media en politiek omgedoopt tot vluchtelingencrisis. Het onderwerp was tijdens de piek in 2015 en begin 2016 dominant aanwezig in alle soorten nieuwsmedia in Europa (Greussing, & Boomgaarden, 2017). Nail (2016) stelt in zijn onderzoek dat er een symbiose bestaat tussen de vluchtelingencrisis en de terroristische dreiging. Tijdens de piek van de crisis vonden immers de aanslagen in Parijs en Brussel plaats. Nail (2016) maakt zich in zijn onderzoek dan ook sterk dat de twee evoluties elkaar beïnvloeden en samen moeten bekeken worden. Het vermoeden dat de attitude ten opzichte van vluchtelingen wordt beïnvloed door de terroristische gebeurtenissen, wordt dan ook opgewekt. Esses, Dovidio en Hodson (2002) beschrijven in hun onderzoek de invloed van de ‘Aanval op Amerika’ van 9 september 2001, toen twee vliegtuigen in de WTC-torens in New York vlogen met duizenden slachtoffers tot gevolg, op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. De onderzoekers maken zich sterk dat de aanslag een rechtstreekste invloed heeft op de attitude ten opzichte van vluchtelingen, zich basierend op enkele fundamentele sociaal wetenschappelijke theorieën.

Esses et al. (2002) beschrijven in hun onderzoek naar de attitudes ten opzichte van vluchtelingen in navolging van de terroristische aanslag in New York, het maatschappelijk belang van een dergelijke attitude. Dat belang valt uit elkaar in een drieluik van effecten van die attitude. Zo beïnvloedt de publieke attitude de

manier waarop beleid gevoerd wordt, aangezien beleidsmakers zich op die publieke attitudes concentreren om hun beleid op af te stemmen. Een positieve publieke attitude zorgt ook voor een tolerantere en inclusievere behandeling van de vluchtelingen, waar negatieve attitudes voornamelijk discriminatie uitdragen. Een derde, voor de huidige studie belangrijkste reden, is dat het op de collectieve opvatting van de nationale identiteit inwerkt en dat het de perceptie beïnvloedt wie tot de nationale in-groep behoort. Dit komt schijnbaar overeen met de culturele dreiging, die in de volgende sectie besproken wordt. In het onderzoek omschrijven de auteurs ook de voorspelde korte en lange termijneffecten van de terroristische aanslag in New York op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. Zo verwachten de auteurs een negatievere attitude op korte termijn en een verhoogde kans dat die attitudes persistent zijn op langere termijn. De effecten op korte termijn zijn veelal geconcentreerd op een verhoogde culturele dreiging van vluchtelingen (*zie 2.2.1*) en beïnvloedt de visie op de collectieve nationale identiteit, waar de effecten op lange termijn op economisch vlak plaatsvinden. In het onderzoek is eveneens te lezen dat een van de voornaamste responses op de aanslag in New York een verhoogde gepercipieerde dreiging van vluchtelingen is. Die dreiging zou volgens de auteurs bestaan uit een cognitieve, namelijk de effectieve dreiging voor iemands welzijn, en een emotionele component, die voornamelijk uit angstgevoelens bestaat. Die cognitieve en emotionele component komen overeen met de responses die de huidige studie zal onderzoeken, namelijk de angst voor terrorisme (emotioneel) en het catastroferen van terrorisme (cognitief). De algehele gepercipieerde dreiging wordt dan weer getest aan de hand van de materiële en culturele dreiging (*zie 2.2.1*). De studie van Esses et al. (2002) beperkt zich tot voorspellingen gebaseerd op sociaal wetenschappelijk theoriën, die het staft met bewijs uit enkele oppervlakkige opiniepeilingen. De huidige studie zal deze voorspellingen aftoetsen, met een specifieke aandacht voor de gevolgen van nieuwsconsumptie op de attitude ten opzichte van vluchtelingen.

De attitude ten opzichte van vluchtelingen wordt beïnvloed door terroristische aanslagen, die voorspelling maakten Esses et al.

(2002). De rol die nieuwsconsumptie daarin speelt, is reeds voorwerp van onderzoek geweest (zie bijvoorbeeld Boomgaarden, & Vliegenthart, 2009). Zo heeft voorgaand onderzoek reeds aangetoond dat de publieke opinie neigt naar een negatief beeld over vluchtelingen en dat deze opinie versterkt wordt door nieuwsconsumptie. Dit zou deels komen door de negatieve stereotypes die prominent aanwezig zijn in de media (Boomgaarden, & Vliegenthart, 2009). Onderzoek heeft ook aangetoond dat er een verschil is tussen commerciële en publieke zenders in de beïnvloeding van de attitude ten opzichte van vluchtelingen (Devroe, 2007). Waar publieke zenders focussen op het verspreiden van een geïnformeerd en genuanceerd beeld, focussen commerciële zenders zich op het uitbreiden van hun klantenbestand (d'Haenens, Sousa, & Hultén, 2011). Jacobs, Meeusen en d'Haenens (2016) hebben dezelfde discrepantie vastgesteld in Vlaanderen. Die verschillende achterliggende motivaties induceren een andere ingesteldheid bij de aanpak van het onderwerp immigratie en maakt dat media bepaalde aspecten meer of minder uitlichten. Jacobs et al. (2016) hebben aangetoond dat er in Vlaanderen ook een kloof gaapt tussen de attitudes die commerciële en publieke zenders zouden kunnen opwekken. Gebruikers van publieke zenders in Vlaanderen hebben een positiever beeld van vluchtelingen, wat de bevindingen van de studie van Devroe (2007) bevestigt. Jacobs et al. (2016) waarschuwen net als Benson (2002) voor een shift naar sensatiegerichte media, wat een gepolariseerde en intolerante samenleving als gevolg zou hebben. Een groot deel van voorgaand onderzoek beperkt zich tot televisienieuws, waar dit onderzoek ook de invloed van nieuwsconsumptie via andere media, zoals kranten, Facebook, radio en nieuwssites op de attitude ten opzichte van vluchtelingen zal bestuderen. Zo stelde de studie van Abid, Manan, en Rahman (2017) vast dat nieuwsconsumptie via online nieuwssites een negatieve attitude ten opzichte van vluchtelingen teweegbrengt. De nieuwsconsumptie via verschillende media zou verschillende attitudes ten opzichte van vluchtelingen kunnen veroorzaken. Deze stelling zal gecontroleerd worden door de huidige studie. Onderzoek in het verleden heeft echter nagelaten om deze attitude in rekening te

brengen in de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de responses daarop.

2.2.1 Culturele en materiële dreiging

Het consumeren van nieuws heeft, zoals aangetoond in vorige sectie, een invloed op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. Deze sectie zal belichten hoe die attitude opgebouwd is.

Er is reeds heel wat onderzoek uitgevoerd naar het thema immigratie en de vluchtelingen crisis. Ondanks het feit dat de meeste studies contextafhankelijk zijn van het land waarop ze zich concentreerden, lijkt de overgrote meerderheid toch tot dezelfde conclusies te komen. Eén van de elementen die centraal staan in het onderzoeksdomein naar de attitude ten opzichte van vluchtelingen is de gepercipieerde materiële dreiging en de gepercipieerde culturele dreiging als verklaring voor de negatieve gevoelens ten opzichte van vluchtelingen (Bloom, Arikan, & Lahav, 2015; Esses, Dovidio, & Hodson, 2002; McLaren & Johnson, 2007). De materiële dreiging vertaalt zich in hoe mensen vluchtelingen percipiëren als dreiging voor materiële bronnen, zoals de arbeidsmarkt, en een rechtstreekse dreiging vormen voor hun economische welzijn (Sniderman, Hagendoorn, & Prior, 2004). Meer specifiek beschrijft de materiële dreiging een gevoel van competitie, waarbij de meerderheidsgroepen in de samenleving het gevoel krijgen dat de vluchtelingen een concurrentie vormen voor materiële bronnen (Citrin, Green, Muste, & Wong, 1997). In de huidige stand van het onderzoek werd aangetoond dat verschillende socio-economische variabelen een invloed hebben op dat gevoel van competitie. Zo zou de omvang van de populatie vluchtelingen de perceptie van de materiële dreiging beïnvloeden (Semyonov, Rajman, & Gorodzeisky, 2006). Aangezien de vluchtelingen crisis van 2015-2016 beschreven wordt als ‘de grootste vluchtelingen crisis sinds de Tweede Wereldoorlog’, wekt het vermoeden op dat er een invloed is op de materiële dreiging.

Naast de materiële dreiging, blijkt ook de gepercipieerde culturele dreiging een fundamentele rol te spelen bij de ontwikkeling van attitudes ten opzichte van vluchtelingen. Sniderman et al. (2004)

toonden aan dat de culturele dreiging het grootste aandeel heeft in de attitudevorming ten opzichte van vluchtelingen en dat het in tegenstelling tot de materiële dreiging een duurzaam karakter heeft. Het concept omvat het gevoel dat immigranten een concrete dreiging vormen voor de nationale identiteit en de culturele integriteit (Bloom et al., 2015). Het is met andere woorden de angst dat immigranten de waarden en normen en de etnische en culturele cohesie zullen ondermijnen. Mughan en Paxton (2006) beschrijven de culturele dreiging als een *assimilatie dreiging*, ofwel het gevoel dat vluchtelingen zich niet kunnen aanpassen aan de gebruiken en culturele identiteit van het gastland. Bij de attitudevorming ten opzichte vluchtelingen manifesteert de culturele dreiging of *assimilatie dreiging*, zich voornamelijk in de idee dat vluchtelingen niet voldoende bereid zouden zijn zich te schikken naar de culturele normen en waarden van de gastmaatschappij en daardoor de culturele integriteit onder druk zetten. Ook in de huidige studie zal onderzocht worden in hoeverre percepties van culturele dreiging door vluchtelingen een rol spelen. Onderzoek heeft aangetoond dat de gepercipieerde materiële en culturele dreiging positief gerelateerd zijn aan elkaar (Gorodzeisky, 2013).

2.3 Concept III: De attitude ten opzichte van moslims

Een groot deel van de vluchtelingen in België en Europa zijn afkomstig uit moslimlanden als Syrië en Irak (UNHCR, 2015; CVGS, 2017). Ook wordt een groot deel van de aanslagen in Europa uitgevoerd door moslims, in naam van extremistische organisaties als Islamitische Staat. Die organisaties hebben het Islamitisch geloof als kern en wijden al hun handelen aan het geloof. Roggeband en Vliegenthart (2007) toonden alvast met een inhoudsanalyse aan dat in Nederlandse en Vlaamse media de tendens bestaat om moslims met terrorisme te verbinden. Ichau en d’Haenens (2015) toonden soortgelijke resultaten aan met een studie naar de representatie van moslims en de Islam in Vlaamse televisiejournals. Terrorismen en geloof zouden in Vlaamse televisiejournals de meest voorkomende onderwerpen zijn wanneer moslims gerepresenteerd worden (Ichau, & d’Haenens, 2015). Esses et al. (2002) poneren in hun onderzoek de

stelling dat de attitude ten opzichte van vluchtelingen door terroristische aanslagen negatief uitslaat en dat vooral moslims als een groep gefixeerd worden. De combinatie van deze factoren maakt het interessant om naast de attitude van vluchtelingen ook de attitude ten opzichte van een specifieke, significante, groep op te nemen in het model.

Er is reeds heel wat onderzoek uitgevoerd naar de manier waarop moslims en de Islam gerepresenteerd worden in de media. d'Haenens en Bink (2007) toonden aan dat in internationaal nieuws conflict tussen moslims en meerderheidsgroepen frequent aan bod komt en dat dit het idee versterkt dat de Islam een 'gewelddadige en conservatieve cultuur en religie' is. Poole (2002) werpt in dat opzicht licht op het zogenaamde 'framework of representation': "*een reeks thema's en onderwerpen die nieuwswaardig worden geacht in relatie tot Islam en weinig ruimte laat voor alternatieve ideeën en representaties*" (in Ichau & d'Haenens, 2016, p. 91). Dit betekent met andere woorden dat wanneer Islam wordt gerepresenteerd, het steevast via dezelfde thema's en onderwerpen, zoals terrorisme (zie Ichau, & d'Haenens, 2015), verloopt. Het beeld voortkomend uit dat framework en dat momenteel van de Islam heerst is dat van een gehomogeniseerde cultureel-politieke entiteit die moeilijk in overeenstemming te brengen is met Westerse normen en waarden (Hafez, 2000). Meer nog, Poole (2002) beschrijft in haar onderzoek naar de representatie van Islam in twee Britse kranten hoe moslims als een illegitiem deel van de maatschappij worden beschouwd, als gevolg van de continue associaties in de media met terreur, geweld en misdaad. Aanvullend daarop, hebben Ichau en d'Haenens (2016) in hun onderzoek naar de representatie van Islam en moslims op Vlaams TV nieuws aangetoond dat issues die Islam als religie aan sich behandelen, zoals religieuze evenementen, een positief en uitgebalanceerd beeld verzorgen. Issues die echter slechts gerelateerd zijn aan Islam als een religie - wat een meerderheid van de issues behelst - bestaan voornamelijk uit de onderwerpen terrorisme en fundamentalisme. Wanneer het onderwerp internationale Islam behelst, wordt er dan weer meer op geweld gefocust dan wanneer het onderwerp nationale Islam behelst (Mertens, 2016). De voorgaande studies maken duidelijk dat nieuwsmedia een bepaald beeld omtrent

moslims verspreiden. Daardoor is het interessant om naast de attitude ten opzichte van vluchtelingen, specifiek te focussen op de attitude ten opzichte van moslims. Waar Esses, Dovidio en Hodson (2002) een invloed van terrorisme op de negatieve attitude ten opzichte van vluchtelingen voorspellen, kan door de opname van de attitude ten opzichte van moslims de invloed van nieuwsconsumptie op een belangrijke groep worden bekeken en kan ook het verband met de angst voor terrorisme, het catastroferen van terrorisme en de attitude onderzocht worden. De nieuwe ontwikkelingen in het onderwerp terrorisme, zorgen voor een datering van voorgaande studies. Dit onderzoek werpt een frisse blik op de relatie tussen nieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van moslims. Vooreerst wordt uitgelicht hoe die attitude opgebouwd wordt.

2.3.1 Realistische en symbolische dreiging

De attitude ten opzichte van moslims wordt in essentie op dezelfde manier verklaard als de attitude ten opzichte van vluchtelingen. Waar de literatuur bij laatstgenoemde gewag maakt van een materiële en culturele dreiging, spreekt de literatuur in verband met de attitude ten opzichte van moslims over de gepercipieerde realistische en symbolische dreiging, die negatieve attitudes veroorzaken (Stephan, Ybarra, & Bachman, 1999; Maddux, Galinsky, Cuddy, & Polifroni, 2008). De concepten overlappen evenwel grotendeels, zoals in het overzichtswerk van Riek, Mania en Gaertner (2006) te lezen is.

De realistische dreiging is de gepercipieerde dreiging die moslims stellen voor de economische en politieke belangen van de in-groep (Zárate, Garcia, Garza, & Hitlan, 2004), oftewel de dreiging voor materiële bronnen als de arbeidsmarkt en de economische zekerheid, wat overeenkomt met de materiële dreiging (Mughan & Paxton, 2006). De symbolische dreiging, die nauwer aansluit bij de culturele dreiging, behelst de dreiging voor “(...) *moraal, waarden, normen, standaarden, overtuigingen en attitudes van de in-groep*” (Stephan et al., 1999, p. 2222). In dat licht toonden d’Haenes en Bink met hun onderzoek in 2007 naar de Islam in de Nederlandse pers aan dat moslims worden gepercipieerd als een homogene en

problematische groep, die een rechtstreekse dreiging vormen voor de Westerse normen en waarden.

De concepten materiële/culturele en realistische/symbolische dreiging sluiten nauw bij elkaar aan, maar kennen hun oorsprong in verschillende onderzoekstradities. In het overzichtswerk van Riek, Mania en Gaertner (2006) is te lezen dat de concepten symbolische en realistische dreiging gebruikt worden in de sociale psychologie, waar culturele en materiële dreiging voornamelijk gehanteerd worden in de sociale wetenschappen, waarvan de communicatiewetenschappelijke onderzoekstraditie een onderdeel is. Omdat beide perspectieven zo nauw verwant zijn, wordt er in dit onderzoek voor gekozen om beide concepten te verenigen in de concepten culturele en materiële dreiging, daar dit aansluit bij de dominante terminologie in het huidige sociaal wetenschappelijk onderzoeksveld.

2.4 Besluit literatuur en hypothesen

De huidige stand van zaken in de literatuur legt een pijnlijk gebrek aan een omvattende studie die de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme en op de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims bestudeert, bloot. Het onderzoek bouwt voornamelijk verder op de aangereikte inzichten in het werk van Esses et al. (2002) die stellen dat een terroristische aanslag een invloed heeft op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. In dat onderzoek is ook te lezen dat de respons op terrorisme uit een cognitieve en emotionele component bestaat, wat in deze studie veruitwendigd wordt door de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme. In hun onderzoek is eveneens te lezen dat voornamelijk de attitude ten opzichte van vluchtelingen met een moslimachtergrond wordt beïnvloed. Om die reden wordt ook de attitude ten opzichte van moslims opgenomen, om na te gaan in welke mate de attitude ten opzichte van een specifieke groep beïnvloed wordt. Deze studie zal de voorspellingen en theses uit de studie van Esses et al. (2002) testen in een omvattende studie bij een specifieke doelgroep, namelijk Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud. De

huidige studie zal echter vooral inzoomen op de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de door Esses et al. (2002) aangereikte gevolgen van een terroristische aanslag. De Cock en Kok (2016) stelden een dergelijke invloed van nieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme reeds vast. Meer bepaald ondervindt de emotionele respons, de angst voor terrorisme, een rechtstreekse invloed van terrorismenieuwsconsumptie. Die studie omvat echter een ruimere doelgroep, namelijk alle Vlaamse volwassenen. Deze studie zal nagaan in welke mate de effecten opgaan voor Vlamingen van 16 tot 30 jaar en zal in navolging van Esses et al. (2002) de attitudes ten opzichte van vluchtelingen en moslims in het omvattend model opnemen en zal een cognitieve component – het catastroferen van terrorisme - aan het model toevoegen.

Het voorgaande literatuuroverzicht toont aan dat onderzoek zich in het verleden vooral heeft beperkt tot het onderzoeken van nieuwsconsumptie en de invloed ervan op de perceptie van terrorisme of op de attitude ten opzichte van vluchtelingen enerzijds en moslims anderzijds. Er is een fundamenteel gebrek aan onderzoek dat deze elementen en hun relatie ten opzichte van elkaar verbindt. Tevens is heel wat onderzoek gedateerd. Door de recente vluchtelingencrisis en terroristische aanslagen kan er van uitgegaan worden dat de attitudes ten opzichte van vluchtelingen, moslims en terrorisme een shift hebben gekend dankzij de gebeurtenissen en de saillante berichtgeving over die topics. Die invloed toonden Nellis en Savage (2012) in hun kwantitatief onderzoek onder New Yorkers en Washingtonians reeds aan. Dit legt meteen het volgende hiaat in de literatuur bloot. Angst voor terrorisme werd pas in 2016 voor het eerst in Vlaanderen onderzocht door De Cock en Kok. Vlaanderen kende nochtans heel wat directe ervaringen met zowel de vluchtelingencrisis als de terroristische dreiging. Het catastroferen van terrorisme werd dan weer nog nooit in Vlaanderen onderzocht. Door zowel een emotionele als een cognitieve respons (de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme) op terrorismenieuwsconsumptie op te nemen, kan er per medium een verschil in beide responses worden waargenomen.

Dit literatuuroverzicht reikt inzichten aan die aangewend worden om vijf hypotheses op te stellen die deze studie zal

onderzoeken. Meer bepaald zal dit communicatiewetenschappelijk onderzoek de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme bestuderen en bekijken of die angst en catastrofificatie voor een shift in de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims zorgt. Daarnaast worden nog enkele controlevariabelen als leeftijd en gender toegevoegd die de relatie kunnen beïnvloeden. Om dit te onderzoeken is een overkoepelende onderzoeksvraag en een vijftal elementaire hypothesen noodzakelijk.

De onderzoeksvraag (OV) van dit onderzoek is: *Heeft terrorismenieuwsconsumptie een invloed op de angst voor terrorisme, het catastroferen van terrorisme en op de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims?*

Deze vraag zal getest worden aan de hand van de volgende drie hypothesen:

H1: *Terrorismenieuwsconsumptie heeft een invloed op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme.*

H2: *Terrorismenieuwsconsumptie heeft een invloed op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen.*

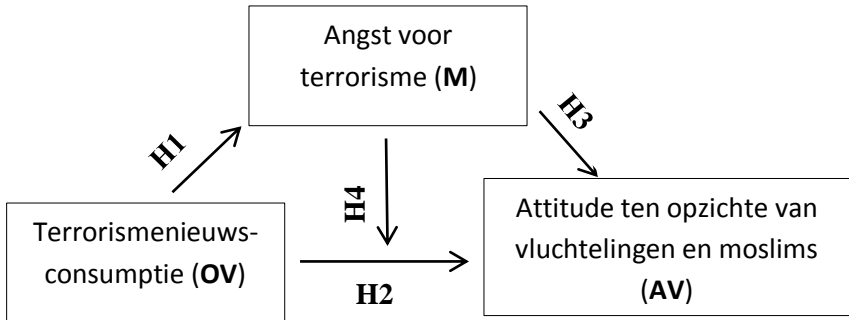
H3: *De angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme hebben een invloed op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen.*

H4: *De angst voor terrorisme medieert (of modereert) de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims.*

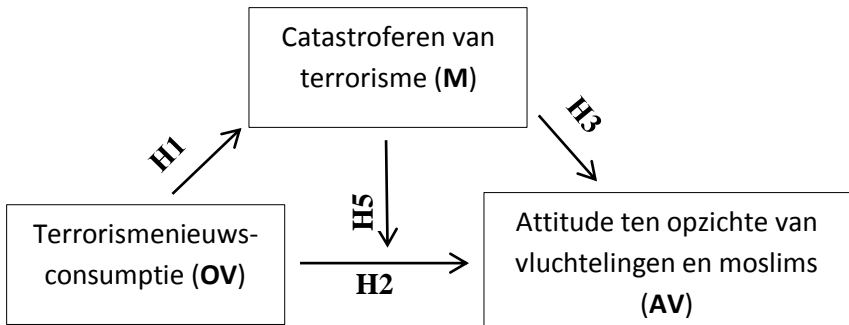
H5: *Het catastroferen van terrorisme medieert (of modereert) de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims.*

Een visuele voorstelling van de hypothesen:

Emotionele respons:

Cognitieve respons:

3. Methode

3.1 Dataverzameling

Deze studie onderzoekt de invloed van de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen op de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme. Om die samenhang te bestuderen, werd gebruik gemaakt van een online survey en een convenience sample die verkregen werd door het contacteren van vrienden, familie en kennissen. Dit impliceert dat het een verkennende studie is en representativiteit en veralgemening naar de populatie geen ambitie van deze studie is. Door enkel respondenten uit de leeftijdscategorie 16-30 jarigen op te nemen, tracht dit onderzoek de representativiteit zo hoog mogelijk te krijgen. Door deze vertekeningen zullen de resultaten met nuance moeten bekeken worden.

De verzameling van respondenten werd via verschillende wegen gedaan. Zo werden er een aanzienlijk deel gecontacteerd via sociaalnetwerksite Facebook. De survey werd tevens in klassen afgenomen, over heel Vlaanderen. Ook sportclubs, jeugdorganisaties en jeugdbewegingen kregen bezoek van de onderzoekers. Tijdens die visites werd de survey ingevuld via computers of op tablets voorzien door de onderzoekers. De survey nam heel wat tijd in beslag – gemiddeld zo'n 40 minuten - waardoor de dataverzameling bemoeilijkt werd. De non-responsgraad is dan ook groot. Zo'n 81 % van de starters, ronden de survey uiteindelijk af. De 19% die dit niet deden, kunnen echter voor een vertekening en non-respons bias zorgen. In de analyse werden enkel de respondenten die de survey volledig invulden, beschouwd. Door de bundeling van krachten met andere onderzoekers, werd de alsnog uitgebreide steekproef verzameld (N=1030). Voor alle analyses en statistische verkenningen werd gebruik gemaakt van het softwarepakket IBM® SPSS Statistics 24.0 voor Windows.

3.2 Steekproefbeschrijving

Na het uitsluiten van de cases die de survey niet afgerond hebben en van mensen ouder dan 30 of jonger dan 16, blijft een omvangrijke steekproef van 720 respondenten over. Vrouwen blijken meer gerepresenteerd te zijn, met 442 (61,4%), ten opzichte van 278 (38,6%) mannen. Daar deze scheve verdeling een vertekening kan opleveren, werd de variabele geslacht later als controlevariabele in de analyse opgenomen. 329 (45,7%) respondenten waren op het moment van afname nog middelbaar student, wat zich ook vertaalt in de lage gemiddelde leeftijd van 20,12 jaar oud (min=16; max=30; M=20,12; SD=3,470) en de rechts scheve verdeling van leeftijd. Er werd echter geen significant verschil gevonden tussen de gemiddelde leeftijd van mannen (M=19,88; SD=3,583) en die van vrouwen (20,28; SD=3,592) ($t=-1,510$; $p=0,132$). Van de nog school gaande respondenten is het merendeel afkomstig uit het ASO met 255 respondenten (77,5%), gevolgd door leerlingen uit het TSO met 52 respondenten (15,8%) en leerlingen uit het BSO met 21 respondenten (6,4%). Van de niet-middelbaar studenten die de survey afgerond hebben, behaalden 127 een diploma secundair onderwijs (32,48%), 99 een universitaire bachelor (25,32%), 91 een universitaire master (23,27%) en 72 een ander diploma (18,41%). Deze variabele is normaal verdeeld, waardoor het geen vertekening van de resultaten kan veroorzaken. 686 respondenten werden in België geboren (95,3%), waar 34 (4,7%) een andere oorsprong kennen. Door het kleine verschil kan aangenomen worden dat dit niet tot een vertekendend resultaat leidt. 623 respondenten hebben een vader en moeder die van Belgische origine is (86,5%), ten opzichte van 97 die een moeder of vader van andere origine hebben (13,5%).

3.2.1 *Non-respons*

Aangezien de survey online verspreid werd in combinatie met de lange tijdsduur en het feit dat er geen controle was op wie hem afronden en wie niet, maakt dat er drop-out was onder de respondenten die in de specifieke leeftijdscategorie vielen. Die was beperkt (19%). Dit is vooral te wijten aan het feit dat leerlingen tijdens de bezoeken aan scholen de survey niet afgerond kregen binnen het uur, waardoor hun respons uiteindelijk niet opgenomen werd. Aangezien dit voor een vertekening kan zorgen, onderzoekt deze sectie de invloed van de non-respons.

Vermits de huidige studie een specifieke doelgroep nastreeft, werden vooreerst om en bij de 100 respondenten verwijderd die niet in de leeftijdscategorie van 16 tot 30 jaar vielen. Van de respondenten die overbleven, werd een bescheiden non-responsanalyse via een simpele independent t-test voor de variabelen leeftijd en gender uitgevoerd. Zo blijkt er een significant verschil te zijn tussen de leeftijd van diegene die de survey hebben afgerond ($M=20,12$; $SD=3,473$) en zij die de survey niet hebben afgerond ($M=21,73$; $SD=3,230$) ($t=5,659$; $p=0,000$). Zij die het einde niet haalden waren significant ouder dan zij die dat wel deden. Om die reden zal leeftijd steeds als controlevariabele in de analyses worden opgenomen. De verhouding tussen mannen en vrouwen in de groep die de survey niet doorlopen hebben, benadert 1. 75 mannen en 87 vrouwen haakten immers voortijdig af. In de groep die de survey wel doorlopen hebben, is de verhouding veelal in het voordeel van de vrouwen: 272 mannen versus 442 vrouwen. Om die reden zal ook de variabele gender opgenomen worden als controlevariabele in de analyses. Verder werden er geen significante verschillen gevonden tussen de groep die de survey afgerond heeft en zij die dat niet deden.

Aangezien de verschillen tussen zij die de survey afgerond hebben en zij die dat niet deden veelal niet-significant zijn, samen met de vaststelling dat in scholen leerlingen het niet afgerond kregen binnen het lesuur, kunnen we ervan uitgaan dat de lange duur van de survey (zo'n 40 minuten) de grootste drijfveer is geweest om te stoppen.

3.3 Meetinstrumenten

Deze studie zal de invloed van blootstelling aan terrorismenieuws op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme onderzoeken en bekijken of die emotionele en cognitieve responses een invloed hebben op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Daarvoor werden uit de literatuur gevalideerde schalen gehanteerd, die in de volgende secties besproken zullen worden. Daar deze gevalideerd zijn, behoeft te externe consistentie geen betoog en focussen de volgende secties op de interne consistentie. In de bijlage zijn de schalen zoals opgenomen in de survey terug te vinden.

3.3.1 Terrorisminenieuwsconsumptie

Om te weten te komen hoe men verschillende media gebruikt om op de hoogte te blijven van de actualiteit omtrent terrorisme, werd een schaal gebruikt die in de communicatiewetenschappelijk niet ongebruikelijk is (e.g. Frissen, Smets & d'Haenens, 2016). Specifiek gaat het om een vijfpunts Likertschaal, waarbij men een antwoord geeft op de vraag “*Hoe blijf jij op de hoogte van de actualiteit in het kader van een terroristische aanslag?*”. De antwoordopties variëren van (1) nooit tot (5) dagelijks. Initieel bevatte de schaal legio aan nieuwsmedia. Dit onderzoek zal zich echter beperken tot de blootstelling aan nieuwsberichtgeving over terrorisme via de, zoals blijkt uit de data, populairste en tevens traditionele media: televisienieuws ($M=3,79$; $SD=1,043$), kranten ($M=3,26$; $SD=1,28$), radio ($M=3,43$; $SD=1,27$), Facebook ($M=3,92$; $SD=1,13$) en nieuwssites ($M=3,72$; $SD=1,28$). De consumptie van de verschillende media zal afzonderlijk bekeken worden. De invloed van de algemene terrorismenieuwsconsumptie over alle media heen ($M=3,62$; $SD=0,88$) zal ook bekeken worden. De interne consistentie van de schaal is niet erg hoog, met een Cronbach's alpha voor de algemene consumptie van 0,757. Aangezien de studie zich beperkt tot Vlaanderen, zullen ook enkel Vlaamse media in rekening worden gebracht.

3.3.2 Angst voor terrorisme

Angst voor terrorisme, de emotionele respons op terrorismenieuwsconsumptie, valt volgens Nellis en Savage (2012) uit elkaar in twee componenten, namelijk angst voor zichzelf en angst voor anderen. De Cock en Kok (2016) hebben in hun studie bij Vlaamse volwassenen de schaal van Nellis en Savage (2012) gehanteerd. Deze studie zal die schaal eveneens hanteren. Angst voor zichzelf wordt op een tienpuntschaal gemeten, waarop respondenten moeten aangeven: *“Hoe bezorgd ben je dat je het slachtoffer zal worden van een terroristische aanslag?”*, waarbij (1) je bent helemaal niet bezorgd en (10) je bent heel bezorgd is. Angst voor anderen werd gemeten via dezelfde puntenschaal, maar dan met de vraag *“Hoe bezorgd ben je dat een familielid het slachtoffer zal worden van een terroristische aanslag?”*.

3.3.3 Catastrofen van terrorisme

Om de cognitieve respons, namelijk het catastrofen van terrorisme, te meten zal dit onderzoek de schaal gebruiken zoals vooropgesteld door Sinclair en LoCicero (2007). Items 5 en 11 werden eerst gespiegeld. De volledige schaal heeft een waarde van 0,857 op de KMO-measure en een significante Bartlett's test. Wanneer er vervolgens op de 13 items een factoranalyse via oblique rotatie wordt uitgevoerd, wordt duidelijk dat de items op 3 componenten met een eigenwaarde groter dan 1 laden en 63,277% van de variantie verklaren. De scree plot suggereert hetzelfde. Dit komt overeen met de theorie, aangezien die stelt dat het concept uit 3 componenten bestaat: het herkauwen van de gebeurtenis, met items 1 (0,672), 3 (0,751), 5 (0,675), 9 (0,797) en 12 (0,698), de uitvergroting van de situatie, met items 2 (0,733), 4 (0,703), 7 (0,670), 11 (0,624) en 13 (0,533) en de gepercipieerde hulpeloosheid ten opzichte van een terroristische aanslag, met de items 6 (0,552), 8 (0,611) en 10 (0,534).

3.3.4 De attitude ten opzichte van vluchtelingen

Om de attitude ten opzichte van vluchtelingen te meten, gebruikt dit onderzoek de schaal zoals voorgesteld door Mughan en Paxton (2006). Zij geven aan dat de attitude ten opzichte van vluchtelingen uiteenvalt in twee componenten: de materiële en culturele dreiging die vluchtelingen stellen. Respondenten kregen de opdracht op vijfpunts Likert-schaal aan te duiden in welke mate ze al dan niet akkoord waren met stellingen, gaande van (1) helemaal niet akkoord, tot (5) helemaal akkoord. Mughan en Paxton (2006) implementeerden vier items voor materiële dreiging, zoals *“Immigranten doen de criminaliteit stijgen”* en twee items om de gepercipieerde culturele dreiging te meten. De volledige schaal, met twee componenten, omvat zes items. Vooraleer er een factoranalyse uitgevoerd werd, werd item 4 gespiegeld. De samenhang tussen de items, de significante Bartlett's test en de KMO measure van 0,825 tonen aan dat een factoranalyse via oblique rotatie aangewezen is. Daaruit blijkt dat er slechts één component is met een eigenwaarde groter dan 1, die 51,143% van de variantie verklaart. De scree plot maakt hetzelfde duidelijk. Dit gaat in tegen de theorie van Mughan en Paxton (2006), die gewag maken van twee componenten, namelijk de materiële en de culturele dreiging van vluchtelingen. De component meet de algemene attitude ten opzichte van vluchtelingen, met item 1 (0,677), 2 (0,745), 3 (0,740), 4 (0,612), 5 (0,722) en 6 (0,782). De consistentie van de schaal is ook aan de hoge kant met een Cronbach's alpha van 0,809.

De theorie schrijft echter twee componenten voor. De huidige studie zal daarom zowel de algehele attitude ten opzichte van vluchtelingen in rekening brengen, als de twee componenten (materiële en culturele dreiging) afzonderlijk. Wanneer er een factoranalyse uitgevoerd wordt, waarbij het aantal componenten – 2 – vooraf gefixeerd is, zien we dat de materiële dreiging uit de items 1-4 bestaat en de culturele dreiging uit items 5-6 bestaat. De interne consistentie is voor materiële dreiging voldoende met een Cronbach's alpha van 0,707. De schaal van de culturele dreiging is eerder aan de lage kant, met een Cronbach's alpha van 0,637. Die

lage interne consistentie kan gewijd worden aan het feit dat de schaal uit slechts twee items bestaat. De huidige studie zal de componenten zowel afzonderlijk als samen in de relatie implementeren.

3.3.5 De attitude ten opzichte van moslims

De attitude ten opzichte van moslims valt net als de attitude ten opzichte van vluchtelingen uit elkaar in twee componenten, de materiële en culturele dreiging van moslims. De twee componenten worden aan de hand van twee schalen gemeten, afkomstig van twee afzonderlijk gevalideerde schalen. De scree plot als resultaat van de factoranalyse via oblique rotatie van de items van beide concepten, duidt op het laden op twee componenten, wat overeenkomt met de theorie. Een factoranalyse van beide schalen is aangewezen.

De materiële dreiging werd gemeten met de schaal die Stephan et al. (1999) ook gebruikten in hun onderzoek naar vooroordelen ten opzichte van vluchtelingen. Respondenten kregen vier stellingen waarvan ze hun akkoord moesten aangeven op een vijfpunts Likert-schaal. De vier items scoren een eerder bescheiden 0,689 op de KMO-measure. Samen met het feit dat de Bartlett's test significant is, wijst op een factoranalyse via oblique rotatie. Uit de factoranalyse blijkt dat de vier items laden op een component met eigenwaarde groter dan 1, die 59,212% van de variantie verklaart. Dit blijkt ook uit de scree plot. Die resultaten komen overeen met de bevindingen van Stephan et al. (1999). De component meet de gepercipieerde realistische dreiging van moslims met item 1 (0,806), 2 (0,794), 3 (0,805) en 4 (0,663). De interne consistentie is voldoende hoog met Cronbach's alpha 0,768.

De symbolische dreiging werd gemeten met de schaal zoals gehanteerd door Maddux et al. (2008). 5 items meten de symbolische dreiging, via vijfpunts Likert-schaal. Vooreerst worden items 1 en 4 gespiegeld. De waarde van 0,695 op de KMO-measure en de significante Bartlett's test duiden op de toepasselijkheid van een factoranalyse via oblique rotatie. Die factoranalyse bevestigt de bevindingen van Maddux et al. (2008), namelijk dat de 5 items laden op een component met een eigenwaarde groter dan 1, die 47,515% van de variantie verklaart. Dit blijkt ook uit de scree plot. Die

component meet de gepercipieerde symbolische dreiging van moslims met item 1 (0,674), 2 (0,776), 3 (0,730), 4 (0,642) en 5 (0,611). De interne consistentie is voldoende, met een Cronbach's alpha van 0,720.

3.4 Type analyse

De huidige studie is voornamelijk exploratief van aard. De hypothesen gaan hoofdzakelijk de verbanden tussen de verschillende hoofdconcepten na. De laatste twee hypothesen trachten de verschillende concepten in een omvattend model te gieten. Vooreerst zal de sectie beschrijvende statistieken de verschillen tussen mannen en vrouwen in de angst voor en het catastroferen van terrorisme van 16 tot 30 jaar oud nagaan. Voor de analyses uitgevoerd werden, werd de data gescreend aan de hand van visuele voorstellingen (histogram en boxplot). Uit die voorstellingen kan geconcludeerd worden in welke mate de variabelen al dan niet normaal verdeeld zijn. Zo blijkt dat niet alle variabelen normaal verdeeld zijn, waardoor enkele parametrische assumpties werden overschreden. Zo zijn de meeste nieuwsconsumptievariabelen links scheef verdeeld, weliswaar bescheiden. Angst voor anderen is dan weer licht rechts verdeeld. Dit zorgt voor een belangrijke nuance van de resultaten. Evenzeer werd ervoor gekozen outliers niet te verwijderen, vanuit de idee dat outliers ook data zijn. Missings werden wel verwijderd.

Er zal eerst een rits meervoudige regressies uitgevoerd worden om de invloed van de categorische variabelen op elkaar te bekijken. Zo zal de unieke bijdrage van de variabelen in de voorspelling van andere variabelen bekeken kunnen worden. Daarna zal een mediatie-analyse uitgevoerd worden volgens de methode die Hayes opstelde.

4. Resultaten

Zoals hierboven beschreven, werden enkele parametrische assumpties overschreden. De resultaten dienen aldus met een genuanceerde blik te worden bekeken.

4.1 Beschrijvende statistieken

Aangezien de huidige studie heel wat hypothesen heeft met heel wat componenten, zullen de beschrijvende statistieken zich beperken tot het opsporen van genderverschillen in de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme en de correlaties tussen de attitudes ten opzichte van vluchtelingen en moslims. De Cock en Kok (2016) toonden met hun studie onder Vlaamse volwassenen een genderverschil aan.

In tabel 1 zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen van 16 tot 30 jaar oud terug te vinden voor zowel de angst voor terrorisme als het catastroferen van terrorisme. De resultaten werden verkregen via een independent samples t-test.

Tabel 1: Independent samples t-tests voor mannen en vrouwen

Variabele	Mannen		Vrouwen		Range (min-max)	t-waarde
	M	SD	M	SD		
Angst voor terrorisme						
Angst voor zichzelf	2,80	2,04	4,14	2,29	0-10	-8,17***
Angst voor anderen	3,94	2,48	5,17	2,45	0-10	-6,55***
Catastroferen van terrorisme						
Herkauwen gebeurtenis	2,26	0,82	2,88	0,88	1-5	-9,49***
Hulpeloosheid	3,62	0,80	4,02	0,61	1-5	-7,12***
Uitvergroten dreiging	2,98	0,83	3,42	0,74	1-5	-7,24***

*(N=720)*** $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$; man=0, vrouw=1*

Zoals in de tabel te lezen is, is er een significant verschil tussen mannen en vrouwen voor alle componenten van zowel angst voor terrorisme als het catastroferen van terrorisme. De verschillen voor de angst voor terrorisme zijn het grootst, zowel voor de angst voor zichzelf van mannen ($M=2,80$; $SD=2,04$) en vrouwen ($M=4,14$; $SD=2,29$) ($t=-8,17$; $p=0,000$), als voor de angst voor anderen van mannen ($M=3,94$; $SD=2,48$) en vrouwen ($M=5,17$; $SD=2,45$) ($t=-6,55$; $p=0,000$). Vrouwen rapporteren op elke component een significant hogere angst voor terrorisme dan mannen. Bij het catastroferen van terrorisme verschijnt dezelfde trend. De verschillen voor het herkauwen van de gebeurtenis zijn significant voor mannen ($M=2,26$; $SD=0,82$) en vrouwen ($M=2,88$; $SD=0,88$) ($t=-9,49$; $p=0,000$), net als voor de ervaren hulpeloosheid bij mannen ($M=3,62$; $SD=0,80$) en vrouwen ($M=4,02$; $SD=0,61$) ($t=-7,12$;

$p=0,000$), als voor het uitvergroten van de dreiging bij mannen ($M=2,98$; $SD=0,83$) en vrouwen ($M=3,42$; $SD=0,74$) ($t=-7,24$; $p=0,000$). De verschillen zijn wel minder groot. Uit de data blijkt dat vrouwen een hogere angst voor terrorisme en catastroferen van terrorisme laten optekenen. In de hypothesetoetsende analyses zal gender dan ook als controlevariabele worden opgenomen. De angst voor anderen is het hoogst, zowel bij mannen en vrouwen. Over het algemeen rapporteren de respondenten meer angst voor terrorisme dan catastroferen voor terrorisme. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de emotionele respons op terrorismenieuwsconsumptie groter is dan de cognitieve respons.

Wanneer de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims in beschouwing wordt genomen, die beide een materiële en culturele dreiging behelzen, verschijnt er een significante samenhang tussen de componenten van de attitudes ten opzichte van beide groepen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de attitude ten opzichte van de ene groep de attitude ten opzichte van de andere groep voorspelt. Tabel 2 is de partiële correlatiematrix van de attitudes ten opzichte van beide groepen.

Tabel 2: Partiële correlatiematrix van componenten van attitudes ten opzichte van vluchtelingen en moslims

	1	2	3	4
Attitude tov vluchtelingen				
1. Materiële	1			
2. Culturele	0,681***	1		
Attitude tov moslims				
3. Materiële	0,615***	0,653***	1	
4. Culturele	0,453***	0,498***	0,492***	1

($N=720$)

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ *** $p<0,001$

4.2 Hypothesetoetsende statistieken

Hypotheses 1 tot en met 3 zullen getest worden aan de hand van een meervoudige regressie analyse, gecontroleerd door leeftijd en gender. Hypotheses 4 en 5 zullen getest worden via de mediatieanalyse zoals geconstrueerd door Hayes.

H1: *Terrorisnieuwsconsumptie heeft een invloed op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme.*

Om de invloed van terrorisnieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme te onderzoeken, zal een regressie analyse worden uitgevoerd onder controle van gender en leeftijd om de samenhang tussen de variabelen na te gaan. In tabel 2 zijn de resultaten van een partiële correlatiematrix voor de terrorisnieuwsconsumptie via verschillende media te vinden. Daaruit blijkt dat terrorisnieuwsconsumptie via de verschillende media significant samenhangen. Wanneer de invloed van elk medium apart bekeken wordt, zullen de andere media in rekening moeten worden gebracht via een meervoudige regressie.

Tabel 3: De partiële correlatiematrix onder controle van leeftijd en gender

	1	2	3	4	5
1. Facebook	1				
2. Televisie-journaals	0,382***	1			
3. Nieuwssites	0,454***	0,506***	1		
4. Radio	0,354***	0,453***	0,443***	1	
5. Kranten	0,340***	0,456***	0,509***	0,484***	1

($N=720$)

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ *** $p<0,001$

Angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme, zal in twee delen bestudeerd worden. De resultaten per medium worden zowel bij angst voor terrorisme als het catastroferen van terrorisme steeds

besproken onder controle van de terrorismenieuwsconsumptie via de andere media, net als onder controle van gender en leeftijd.

In onderstaande tabel zijn de gestandaardiseerde coëfficiënten te lezen, afkomstig van de hiërarchische regressie analyse om de invloed van terrorismenieuwsconsumptie per medium op de angst voor terrorisme te achterhalen.

Tabel 4: Hiërarchische regressie analyse voor angst voor terrorisme

	Angst voor zichzelf			Angst voor anderen		
	β	p	ΔR^2	β	p	ΔR^2
Stap 1			0,082			0,072
Leeftijd	-0,044	0,231		-0,122***	0,001	
Gender	0,267***	0,000		0,222***	0,000	
Stap 2			0,011			0,008
Facebook	0,108**	0,100		0,108**	0,100	
Stap 3			0,000			0,001
Tv-journaals	0,007	0,883		0,075	0,098	
Stap 4			0,000			0,006
Nieuwssites	0,027	0,571		-0,082	0,085	
Stap 5			0,000			0,000
Radio	0,032	0,468		0,023	0,604	
Stap 6			0,005			0,002
Kranten	-0,080	0,051		-0,050	0,268	

($N=720$)

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Uit de resultaten blijkt dat de angst voor zichzelf significant afhankelijk is van terrorismenieuwsconsumptie via sociaalnetwerksite Facebook ($\beta=0,108$; $B=0,219$; $SE=0,084$; $p < 0,01$). De angst voor anderen is evenzeer significant afhankelijk van terrorismenieuwsconsumptie via Facebook ($\beta=0,108$; $B=0,241$; $SE=0,093$; $p < 0,01$). Meer specifiek kan gesteld worden dat per eenheidsstijging in terrorismenieuwsconsumptie via sociaalnetwerksite Facebook, de voorspelling voor de angst voor zichzelf en voor anderen met respectievelijk 0,219 en 0,241 eenheden stijgt. Terrorismenieuwsconsumptie via Facebook verklaart ook een kleine hoeveelheid variantie in de angst voor terrorisme: $R^2_{\text{Zelf}}=0,089$ en $R^2_{\text{anderen}}=0,080$.

Wanneer een regressie analyse uitgevoerd wordt met de algehele terrorismenieuwsconsumptie, resulteert dit in geen significante samenhang met de angst voor zelf ($p=0,130$) en angst

voor de anderen ($p=0,239$). Het eerste deel van de hypothese wordt aldus verworpen, met de nuance dat de hypothese wel opgaat wanneer de terrorismenieuwsconsumptie via Facebook als single-item construct bekeken wordt.

Vervolgens wordt een hiërarchische regressie analyse uitgevoerd voor de componenten van het catastroferen van terrorisme en de samenhang ervan met terrorismenieuwsconsumptie via de verschillende media. Uit de resultaten blijkt dat enkel terrorismenieuwsconsumptie via televisie significant samenhangt met zowel het herkauwen van de gebeurtenissen ($\beta=0,115$; $B=0,100$; $SE=0,038$; $p=0,008$) als met de uitvergroting van de dreiging ($\beta=0,129$; $B=0,099$; $SE=0,035$; $p=0,004$). De samenhang tussen terrorismenieuwsconsumptie via televisie en de ervaren hulpeloosheid is net niet-significant ($\beta=0,087$; $B=0,060$; $SE=0,031$; $p=0,008$). Wanneer er echter naar de algehele terrorismenieuwsconsumptie wordt gekeken, zijn er wel significante resultaten waar te nemen, zoals samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 5: Hiërarchische regressie analyse voor catastroferen van terrorisme

	Herkauwen			Hulpeloosheid			Uitvergroten		
	β	p	ΔR^2	β	p	ΔR^2	β	p	ΔR^2
Stap 1			0,112			0,087			0,072
Leeftijd	-0,040	0,243		0,109**	0,002		-0,019	0,600	
Gender	0,310***	0,000		0,250***	0,000		0,252***	0,000	
Stap 2			0,038			0,013			0,016
Nieuws- consumptie	0,196***	0,000		0,116***	0,001		0,126***	0,000	

($N=720$)

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ *** $p<0,001$

Uit de resultaten zien we dat terrorismenieuwsconsumptie significant samenhangt met de 3 componenten van het catastroferen van terrorisme, namelijk het herkauwen van de gebeurtenis ($\beta=0,196$; $B=0,204$; $SE=0,036$; $p=0,000$), de ervaren hulpeloosheid ($\beta=0,116$; $B=0,095$; $SE=0,029$; $p=0,001$) en het uitvergroten van de dreiging ($\beta=0,126$; $B=0,116$; $SE=0,033$; $p=0,000$). De variantie die nieuwsconsumptie in combinatie met leeftijd en gender verklaart in de componenten van het catastroferen van terrorisme is ook aanzienlijk: $R^2_{\text{Herkauwen}}=0,146$; $R^2_{\text{Hulpeloosheid}}=0,097$ en

$R^2_{\text{Overdrijven}}=0,083$. Dit is een belangrijke vaststelling. Een eenheidsstijging op terrorisnieuwsconsumptie zorgt ervoor dat de voorspelling dat iemand een terroristische gebeurtenis zal herkauwen stijgt met 0,204, zich hulpelozer zal voelen stijgt met 0,095 en de dreiging als groter zal percipiëren stijgt met 0,116 eenheden. Het effect op de hulpeloosheid is verwaarloosbaar.

De hypothese wordt dus deels bevestigd, deels verworpen. Terrorisnieuwsconsumptie hangt significant samen met het catastroferen van terrorisme, maar niet met de angst voor terrorisme. Daar hangt enkel terrorisnieuwsconsumptie via Facebook significant samen met angst voor terrorisme.

In tabel 5 is een samenvatting te vinden van alle significante resultaten van de invloed van terrorisnieuwsconsumptie.

H2: *Terrorisnieuwsconsumptie heeft een invloed op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen.*

Om de invloed van terrorisnieuwsconsumptie op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen te bekijken, wordt een meervoudige regressie analyse uitgevoerd. Zo kan de samenhang tussen de verschillende media en de gehele terrorisnieuwsconsumptie met de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen bekeken worden. Er wordt steeds gecontroleerd op de terrorisnieuwsconsumptie via de andere media en leeftijd en gender. Die analyse geeft niet meteen interessante resultaten. De culturele dreiging van moslims hangt enkel significant samen met terrorisnieuwsconsumptie via televisie ($\beta=0,189$; $B=0,122$; $SE=0,031$; $p=0,000$). De materiële dreiging hangt significant samen met terrorisnieuwsconsumptie via televisie ($\beta=0,114$; $B=0,081$; $SE=0,034$; $p=0,016$) en in mindere mate met terrorisnieuwsconsumptie via nieuwssites ($\beta=0,019$; $B=0,012$; $SE=0,028$; $p=0,001$). Die variabelen verklaren echter geen extra variantie bovenop leeftijd en gender. De culturele dreiging van vluchtelingen hangt niet significant samen met terrorisnieuwsconsumptie, via geen enkel medium. De materiële dreiging die vluchtelingen stellen, hangt dan weer wel significant samen met terrorisnieuwsconsumptie via televisie ($\beta=0,101$;

$B=0,067$; $SE=0,031$; $p=0,028$) en in mindere mate via radio ($\beta=0,091$; $B=0,050$; $SE=0,025$; $p=0,047$). Aangezien de factoranalyse een algemene attitude ten opzichte van vluchtelingen voorschrijft, wordt er ook gekeken naar de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de algehele attitude. Uit die regressie analyse blijkt dat de algemene attitude ten opzichte van vluchtelingen, significant samenhangt met terrorismenieuwsconsumptie via televisie ($\beta=0,089$; $B=0,049$; $SE=0,025$; $p=0,050$) en via radio ($\beta=0,099$; $B=0,067$; $SE=0,031$; $p=0,031$). Die resultaten komen overeen met de specifieke materiële dreiging van vluchtelingen.

Wanneer vervolgens de algehele terrorismenieuwsconsumptie in rekening gebracht wordt met de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen, dan resulteert dat in een niet-significante samenhang met enerzijds de culturele dreiging van moslims ($p=0,338$) en anderzijds materiële dreiging van moslims ($p=0,115$). Evenzeer is er geen significante samenhang tussen de culturele dreiging van vluchtelingen ($p=0,292$) en al helemaal niet met de materiële dreiging van vluchtelingen ($p=0,837$). Er is ook geen significante samenhang met de algemene attitude ten opzichte van vluchtelingen ($p=0,433$). Hypothese 2 wordt aldus verworpen. Er is geen invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen, met de nuance dat er wel een invloed is van televisie, nieuwssites en radio an sich.

In tabel 5 worden de gestandaardiseerde beta's van significante resultaten van hypothese 1 en 2 samengevat.

Tabel 5: Hypotheses 1 en 2 samenvatting

	Angst terrorisme		Catastrofen terrorisme			Attitude tov vlucht.			Attitude tov moslims		
	Zelf β	Anderen β	Herkauwen β	Hulpeloos β	Uitvergroten β	Materiële β	Culturele β	Materiële β	Culturele β	Materiële β	Culturele β
Stap 1											
Leeftijd	-0,044	-0,122***	-0,043	0,107**	0,009	-0,117**	-0,069	-0,069	-0,069	-0,069	-0,065
Gender	0,267***	0,222***	0,306***	0,255***	0,244***	-0,143**	-0,209***	-0,162***	-0,162***	-0,162***	-0,057
Stap 2											
Facebook	0,108**	0,108**	0,037	0,005	0,016	0,002	0,021	0,043	0,043	0,043	0,060
Stap 3											
Tv-journals	0,007	0,075	0,115**	0,087	0,129**	0,101*	0,077	0,114*	0,114*	0,114*	0,189***
Stap 4											
Nieuwssites	0,027	-0,082	0,068	0,063	-0,036	-0,073	-0,076	-0,166**	-0,166**	-0,166**	-0,074
Stap 5											
Radio	0,032	0,023	0,034	-0,040	0,033	0,091*	0,069	0,019	0,019	0,019	-0,052
Stap 6											
Kranten	-0,080	-0,050	0,010	0,038	0,031	-0,062	-0,072	-0,076	-0,076	-0,076	-0,052
Stap 1											
Leeftijd	-0,033	-0,128***	-0,040	0,109**	-0,019	-0,124***	-0,075*	-0,085*	-0,075*	-0,085*	-0,075*
Gender	0,279***	0,239***	0,310***	0,250***	0,252***	-0,123***	-0,190***	-0,139***	-0,190***	-0,139***	-0,190***
Stap 2											
Nieuws- Cnsmptie	0,055	0,043	0,196***	0,116***	0,126***	0,039	0,008	-0,060	0,008	-0,060	0,008

(N=720)

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

H3: *De angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme hebben een invloed op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen.*

Om de invloed van de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen te onderzoeken, zal een meervoudige regressie analyse uitgevoerd worden onder controle van leeftijd en gender. Hoewel de component hulpeloosheid niet significant samenhangt met de andere componenten, wordt er toch voor gekozen deze op te nemen in de regressie, aangezien de semi-partiële correlaties in de regressie duiden op de gepastheid van de opname in de regressie. Zo kan de invloed van de emotionele en cognitieve component samen beschouwd worden.

Aangezien de attitudes ten opzichte van moslims en vluchtelingen uiteenvallen in verschillende componenten, zal per component de invloed van de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme bekeken worden. Bij de bespreking van de resultaten, wordt er steeds gecontroleerd op leeftijd en gender, net als op de componenten van het catastroferen van terrorisme en de angst voor terrorisme waarvan de resultaten niet besproken worden.

De invloed op de materiële dreiging van moslims wordt eerst bestudeerd. De gepercipieerde materiële dreiging van moslims hangt significant samen met beide componenten van de angst voor terrorisme: zowel de angst voor zichzelf ($\beta=0,137$; $B=0,045$; $SE=0,018$; $p=0,011$) als de angst voor anderen ($\beta=0,158$; $B=0,047$; $SE=0,015$; $p=0,002$). De angst voor terrorisme verklaart een aanzienlijke hoeveelheid van de variantie bovenop leeftijd en gender in de materiële dreiging van moslims ($R^2_{\text{Change}}=0,103$). De materiële dreiging hangt ook significant samen met twee van de componenten van het catastroferen van terrorisme, namelijk met de ervaren hulpeloosheid ($\beta=-0,184$; $B=-0,194$; $SE=0,039$; $p=0,000$) en de uitvergroting van de dreiging ($\beta=0,219$; $B=0,202$; $SE=0,036$; $p=0,000$). Zij verklaren 5,5% van de variantie in de materiële dreiging, bovenop de overige variabelen. Opvallend is dat de materiële dreiging negatief samenhangt met de ervaren hulpeloosheid. Per eenheidsstijging in de materiële dreiging, zal de

voorspelling voor de ervaren hulpeloosheid met 0,184 eenheden dalen. Vervolgens wordt de invloed van de culturele dreiging van moslims beschouwd. Uit de resultaten blijkt dat de culturele dreiging van moslims in minimale mate significant samenhangt met de angst voor anderen ($\beta=0,142$; $B=0,038$; $SE=0,015$; $p=0,010$) en in grotere mate met de uitvergroting van de dreiging ($\beta=0,147$; $B=0,122$; $SE=0,035$; $p=0,001$).

Vervolgens beschouwen we de invloed van de componenten van de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme op de attitude ten opzichte van vluchtelingen. Daaruit blijkt een kleine significante samenhang tussen de materiële dreiging van vluchtelingen en de angst voor zelf ($\beta=0,150$; $B=0,048$; $SE=0,016$; $p=0,003$) en een grotere significante samenhang met de uitvergroting van de dreiging ($\beta=0,218$; $B=0,188$; $SE=0,035$; $p=0,000$). Zij verklaren respectievelijk 4,6 en 3,6% van de variantie bovenop de verklaarde variantie van de andere variabelen. De culturele dreiging van vluchtelingen hangt evenzeer significant samen met de angst voor zelf ($\beta=0,218$; $B=0,078$; $SE=0,015$; $p=0,000$) en met het uitvergroten van de dreiging ($\beta=0,252$; $B=0,281$; $SE=0,045$; $p=0,000$). 4,8 en 3,7% van de variantie in de culturele dreiging wordt verklaard door de angst voor zelf en het uitvergroten van de dreiging, bovenop de andere variabelen. Wanneer de algemene attitude ten opzichte van vluchtelingen in beschouwing wordt genomen, verschijnt dezelfde trend: een significante samenhang met de angst voor zelf ($\beta=0,166$; $B=0,051$; $SE=0,016$; $p=0,002$) en voor de uitvergroting van de dreiging ($\beta=0,250$; $B=0,219$; $SE=0,035$; $p=0,000$). Angst voor zelf en het uitvergroten van de dreiging verklaart 5 en 4,6% van de variantie in de materiële dreiging van vluchtelingen. De significante resultaten van hypothese 3 zijn samengevat in tabel 6.

Tabel 6: Hypotheses 3 samenvatting

	Attitude tov vlucht.			Attitude tov moslims								
	β	p	ΔR^2	Algemene	Materiële	Culturele	Materiële	Culturele	β	p	ΔR	
Stap 1	0,039***											
Leeftijd	-0,098**	0,006		0,030***	0,043***	0,031***	0,031***	0,042	0,261			0,007
Gender	-0,261***	0,000		-0,109**	0,002	-0,061	0,085	-0,037	0,293			
				-0,218***	0,000	-0,277***	0,000	-0,230***	0,000			0,004
Stap 2	0,050***			0,046***	0,037***	0,087***	0,037***	0,137*	0,015			0,029***
Angst zelf	0,166**	0,002		0,158**	0,0023	0,147**	0,006	0,137*	0,015			0,796
Stap 3	0,003			0,004	0,001	0,016	0,001	0,158**	0,011			0,14**
Angst ander	0,033	0,516		0,052	0,314	-0,003	0,959	0,158**	0,011			0,142**
Stap 4	0,001			0,000	0,002	0,001	0,002	-0,015	0,736			0,004
Herkauwen	-0,038	0,400		-0,044	0,332	-0,020	0,649	-0,015	0,736			0,376
Stap 5	0,000			0,001	0,000	0,018***	0,000	-0,184***	0,000			0,001
Hulpeloos	-0,025	0,496		-0,002	0,950	-0,056	0,134	-0,184***	0,000			0,172
Stap 6	0,047***			0,036***	0,048***	0,037***	0,048***	0,219***	0,000			0,016***
Uitvergrote	0,250***	0,000		0,218***	0,000	0,252***	0,000	0,219***	0,000			0,147***
				0,252***	0,000	0,252***	0,000	0,219***	0,000			0,001

(N=720)

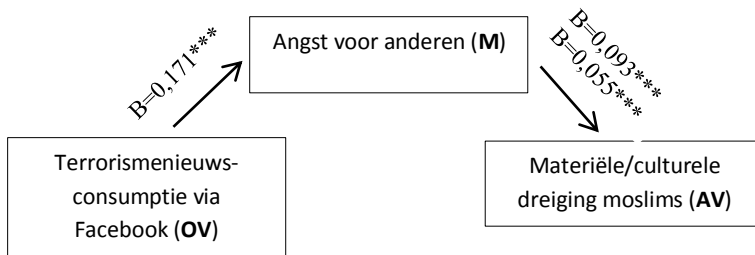
* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

H4: *De angst voor terrorisme medieert (of modereert) de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims*

In navolging van de voorgaande hypothesen kan bekeken worden of de angst voor terrorisme als mediator optreedt in de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie via Facebook en de attitude ten opzichte van moslims. Uit de regressie analyses van hypothesen 1-3 bleek immers een significante samenhang tussen terrorismenieuwsconsumptie via Facebook en de angst voor anderen, maar ook tussen de angst voor anderen en de attitude ten opzichte van moslims. Dezelfde trend kwam naar voren bij de beschouwing van de attitude ten opzichte van vluchtelingen, waar een significant verband met de angst voor zichzelf werd gevonden. Dit wordt nagegaan met de mediatie-analyse van Hayes. Er wordt steeds gecontroleerd voor leeftijd en gender.

Uit die analyse blijkt dat er, zoals de regressie analyse toonde, geen significante samenhang tussen terrorismenieuwsconsumptie via Facebook en de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Wel bestaat er een significante samenhang tussen Facebook en de angst voor anderen ($B=0,171$; $SE=0,0812$; $p=0,036$). De verklaarde variantie van het model is echter aan de lage kant: $R^2=0,084$; $F(3,689)=21,13$; $p=0,000$. Ook is er een significante samenhang tussen de angst voor anderen en de materiële dreiging ($B=0,093$; $SE=0,011$; $p=0,000$) en de culturele dreiging ($B=0,055$; $SE=0,011$; $p=0,000$). De verklaarde varianties van de hele modellen ligt iets hoger, met respectievelijk $R^2=0,05$; $F(4,688)=8,99$; $p=0,000$ en $R^2=0,12$; $F(4,688)=23,47$; $p=0,000$. Terrorismenieuwsconsumptie heeft een indirect effect van 0,016 op de materiële dreiging en 0,0095 op de culturele dreiging van moslims via de angst voor anderen. De mediatie bestaat, maar is minimaal. De moderatie-analyse resulteert in niet significante resultaten.

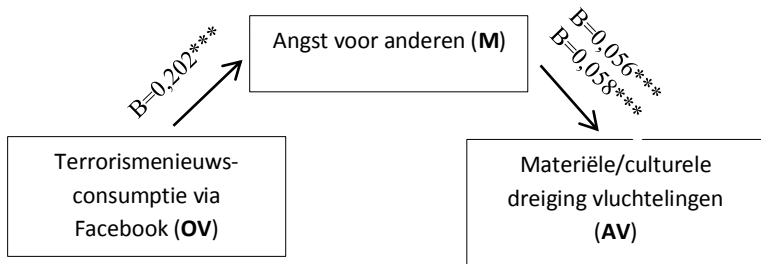
Uit de mediatie-analyse voor de attitude ten opzichte van moslims blijkt volgende relatie:

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$; $R^2_{Materiële} = 0,05$; $R^2_{Culturele} = 0,12$; indirect effect $_{Materiële} = 0,016$; indirect effect $_{Culturele} = 0,0095$

Vervolgens wordt de mediatie-analyse tussen terrorisemenieuwsconsumptie via Facebook, de angst voor zelf en de attitude ten opzichte van vluchtelingen beschouwd. De resultaten uit de regressie analyse worden bevestigd. Terrorisemenieuwsconsumptie via Facebook en angst voor zelf hangt significant samen ($B=0,21$; $SE=0,07$; $p=0,004$). Het model verklaart een variantie van $R^2=0,093$; $F(3,716)=24,32$; $p=0,000$. Ook is er een significante samenhang tussen de angst voor zichzelf en de materiële dreiging ($B=0,068$; $SE=0,01$; $p=0,000$) en de culturele dreiging ($B=0,078$; $SE=0,015$; $p=0,000$) van vluchtelingen. De verklaarde varianties van de modellen zijn respectievelijk $R^2_{Materiële}=0,08$; $F(4,715)=14,87$; $p=0,000$ en $R^2_{Culturele}=0,08$; $F(4,715)=15,53$; $p=0,000$. Het effect van terrorisemenieuwsconsumptie heeft een indirect effect van 0,0144 op de materiële dreiging en 0,0165 op de culturele dreiging van vluchtelingen via de angst voor anderen. Er wordt eenzelfde trend waargenomen als bij de attitude ten opzichte van moslims: de mediatie bestaat maar is minimaal. De moderatie-analyse in niet-significante resultaten.

Uit de mediatie-analyse voor de attitude ten opzichte van vluchtelingen blijkt volgende relatie:

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$; $R^2_{Materiële} = 0,08$; $R_{Culturele}^2 = 0,08$; indirect effect $_{Materiële} = 0,0144$; indirect effect $_{Culturele} = 0,0165$

Hypothese 4 wordt dus niet verworpen, maar er dient duidelijk gesteld te worden dat het model maar een marginale hoeveelheid variantie verklaart.

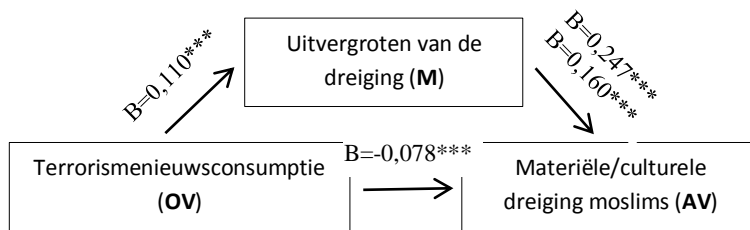
H5: *Het catastroferen van terrorisme medieert (of modereert) de relatie tussen terrorisemenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims.*

De regressie analyse resulteerde in een significante samenhang tussen de algemene terrorisemenieuwsconsumptie en de drie componenten van het catastroferen van terrorisme. Enkel het uitvergroten van de dreiging hangt echter ook significant samen met de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Uit die resultaten wordt het vermoeden gewekt dat het uitvergroten van de dreiging de relatie tussen terrorisemenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen medieert. Dat wordt na gegaan via een mediatie-analyse zoals Hayes die construeerde. Er wordt steeds gecontroleerd op leeftijd en gender.

Vooreerst wordt de mediatie met de attitude ten opzichte van moslims uitgevoerd. Uit de resultaten blijkt dat er in tegenstelling tot de resultaten van hypothese 2, wel een significante samenhang is tussen terrorisemenieuwsconsumptie en de materiële dreiging van moslims, zij het wel minimaal ($B = -0,078$; $SE = 0,031$; $p = 0,000$). Een verhoogde terrorisemenieuwsconsumptie leidt dus tot een licht verminderde uitvergroting van de dreiging, wat ingaat tegen de theorie. De samenhang tussen het overdrijven van de dreiging en de

materiële dreiging is significant ($B=0,247$; $SE=0,035$; $p=0,000$). De verklaarde variantie van het model is aanzienlijk: $R^2=0,10$; $F(4,688)=21,98$; $p=0,000$. Dezelfde trend komt bij de samenhang van het uitvergroten en de culturele dreiging van moslims, die significant is, naar voren ($B=0,160$; $SE=0,033$; $p=0,000$). De verklaarde variantie van het model is minimaal: $R^2=0,042$; $F(4,688)=7,47$; $p=0,000$. Het indirecte effect van terrorismenieuwsconsumptie via het overdrijven van de dreiging op de materiële en culturele dreiging is respectievelijk 0,027 en 0,018, wat minimaal is. Uit de moderatie-analyse resulteren geen significante resultaten.

Uit de mediatie-analyse voor de attitude ten opzichte van moslims blijkt volgende relatie:

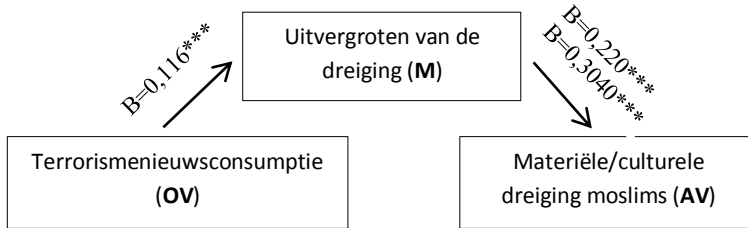

$*p<0,05$ $**p<0,01$ $***p<0,001$; $R^2_{Materiële}=0,10$; $R^2_{Culturele}=0,042$; *indirect effect*_{Materiële}=0,027; *indirect effect*_{Culturele}=0,018

Vervolgens wordt de attitude ten opzichte van vluchtelingen beschouwd. De samenhang tussen terrorismenieuwsconsumptie en het uitvergroten van de dreiging is significant ($B=0,116$; $SE=0,033$; $p=0,000$). Tussen terrorismenieuwsconsumptie en de attitude ten opzichte van vluchtelingen bestaat echter geen significant verband. De samenhang tussen het uitvergroten van de dreiging en de materiële ($B=0,220$; $SE=0,032$; $p=0,000$) en culturele dreiging ($B=0,304$; $SE=0,041$; $p=0,000$). De modellen verklaren een deel van de variantie: $R^2_{Materiële}=0,091$; $F(4,715)=17,84$; $p=0,000$; $R^2_{Culturele}=0,11$; $F(4,715)=22,31$; $p=0,000$. Het indirect effect van terrorismenieuwsconsumptie op de materiële en culturele dreiging

van vluchtelingen is respectievelijk 0,026 en 0,035. De moderatie-analyse levert geen significante resultaten op.

Uit de mediatie-analyse voor de attitude ten opzichte van moslims blijkt volgende relatie:

$*p<0,05$ $**p<0,01$ $***p<0,001$; $R^2_{Materiële}=0,091$; $R^2_{Culturele}=0,11$; *indirect effect*_{Materiële}=0,026; *indirect effect*_{Culturele}=0,035

Uit de resultaten blijkt dat hypothese 5 niet verworpen wordt. Er moet wel duidelijk genuanceerd worden dat de modellen niet veel variantie verklaren. De mediatie met de component van het catastroferen van terrorisme verklaart echter wel iets meer variantie dan de mediatie met de component van de angst voor terrorisme.

5. Discussie

In de huidige studie werd de invloed van terrorismenieuwsconsumptie op de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme bekeken, net als de invloed van die angst en catastrofificatie op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen in een steekproef van Vlamingen tussen de 16 en 30 jaar oud. De beschreven resultaten en conclusies gelden dan ook enkel voor die specifieke leeftijdsgroep en kan aldus niet veralgemeend worden voor de hele Vlaamse populatie. Zo werd de emotionele en cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie nagegaan. In deze discussie zullen de belangrijkste resultaten en limitaties van de huidige studie besproken worden.

Vooreerst zullen de resultaten vanuit communicatiewetenschappelijk perspectief worden belicht. De resultaten komen deels overeen met de resultaten van voorgaand onderzoek, maar er zijn toch enkele opvallende zaken die strijdig zijn. Dit exploratief onderzoek dient eerder als verbredend dan als uitdiepend gepercipieerd te worden.

In lijn met de resultaten die ook voortkomen uit de studie van De Cock en Kok (2016) en Nellis (2009), is er significant verschil in de angst voor terrorisme bij mannen en vrouwen. Vrouwen rapporteren beduidend meer angst zelf slachtoffer te worden van terrorisme of een familielid slachtoffer te zien worden van terrorisme. Vrouwen scoren op die laatste component gemiddeld 5 op een schaal van 10, waar mannen net geen 4 scoren. Dit toont aan dat de angst voor terrorisme bij Vlamingen van 16 tot 30 wijd verspreid en een reëel gegeven is. Dezelfde trend kwam tevoorschijn bij het meten van het catastroferen van terrorisme. Vrouwen rapporteren een hogere catastrofificatie dan mannen, zij het in mindere mate dan de angst voor terrorisme. De resultaten komen overeen met traditioneel onderzoek naar fear of crime, dat evenzeer een verschil tussen mannen en vrouwen blootlegt (Fisher, & Sloan, 2003). Uit de data wordt duidelijk dat de emotionele respons op terrorismenieuwsconsumptie de cognitieve respons overtreft. De

doelgroep liet een hogere angst voor terrorisme dan het catastroferen van terrorisme rapporteren.

Waar Nellis in 2009 nog geen verband vonden tussen nieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme, toonden Nellis en Savage (2012) een verband aan tussen de angst voor terrorisme en terrorismenieuwsconsumptie via televisie. Ook De Cock en Kok (2016) concludeerden hetzelfde uit hun data. Deze studies gingen echter de algemene nieuwsconsumptie na, waar dit onderzoek zich gespecificeerd heeft tot terrorismenieuwsconsumptie. De huidige studie gaat in tegen de bevindingen van deze studies en vond geen significante samenhang tussen terrorismenieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme. Wanneer er ingezoomd werd op de verschillende media waarlangs terrorismenieuwsconsumptie verloopt, verschijnt er wel een significant verband tussen terrorismenieuwsconsumptie via sociaalnetwerksite Facebook en de angst voor terrorisme. Dit is een belangrijke vaststelling, aangezien geen enkele studie dit eerder aantoonde. Het consumeren van nieuws via de sociaalnetwerksite heeft een verhoogde angst voor terrorisme als gevolg. Van groter belang was de vaststelling dat het catastroferen van terrorisme een significant verband heeft met de algemene terrorismenieuwsconsumptie. Met deze vaststelling is huidig onderzoek vooruitstrevend, aangezien nooit eerder iets in die richting gevonden werd. De invloed van media op het catastroferen van terrorisme werd immers nooit eerder onderzocht. Deze studie vult dit hiaat en men kan uit de data concluderen dat terrorismenieuwsconsumptie voor een cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie zorgt, namelijk een hogere catastrofatie van terrorisme bij Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud zorgt. Die observatie is zeer interessant en van hoge academische waarde.

Zoals onder andere Boomgaarden en Vliegenthart (2009) en d'Haenens en Bink (2007) aantoonde, lokt nieuwsconsumptie negatieve attitudes uit ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Ook Esses, Dovidio en Hodson (2002) voorspelden een negatieve shift in de attitude ten opzichte van vluchtelingen als gevolg van een terroristische aanslag. De huidige studie ging na of de voorspellingen van Esses et al. (2002) in Vlaanderen onder 16- tot 30-jarigen

opgaan. Die attitudes werden opgesplitst in twee componenten, die de gepercipieerde dreiging voor materiële bronnen, de materiële dreiging, behelst en een culturele dreiging, die de dreiging voor normen en waarden inhoudt. In lijn met de resultaten van Gorodzeisky (2013) zijn de componenten van de attitudes positief gecorreleerd met elkaar. De resultaten duiden ook op een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen als gevolg van terrorismenieuwsconsumptie via televisie. In mindere mate werd er ook een verband gevonden tussen de consumptie via nieuwssites en de materiële dreiging van moslims, net als via radio op de materiële dreiging van vluchtelingen. Dat verband is echter minimaal. Dit minimaal verband bevestigt dat de resultaten van Abid, Manan, Shakila en Rahman (2017) ook in Vlaanderen, onder 16- tot 30-jarigen opgaan. Dit is problematisch, aangezien deze resultaten duidelijk maken dat nieuwsconsumptie voor een negatief beeld over beide groepen zorgt. De resultaten van de huidige studie zijn in lijn met de voorspellingen uit het onderzoek van Esses et al. (2002). Baserend op sociaal wetenschappelijke theorieën verwachtten zij een negatievere attitude ten opzichte van vluchtelingen als gevolg van een terroristische aanslag. Die voorspelling geldt bij Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud. Ook werd uit de data duidelijk dat de attitudes ten opzichte van beide groepen significant samenhangen. Een negatieve attitude ten opzichte van moslims lijkt een negatieve attitude ten opzichte van vluchtelingen te voorspellen. Daaruit kan geconcludeerd worden dat Vlaamse jongeren van 16 tot 30 jaar oud gelijklopende attitudes ten opzichte van de beide groepen bezitten. Onderzoek in de toekomst zou de concrete motieven achter deze attitudes afkomstig uit nieuwsconsumptie en de gevolgen ervan voor het maatschappelijk belang kunnen achterhalen.

Wanneer de samenhang tussen de angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme in beschouwing werd genomen, verschijnen er eveneens enkele interessante resultaten. Zo hangt de angst voor terrorisme, de emotionele respons op terrorismenieuwsconsumptie, in beduidende mate samen met de gepercipieerde materiële dreiging van moslims. De materiële dreiging van moslims wordt beïnvloed door de angst voor zichzelf en door de angst voor anderen, waar de culturele dreiging enkel

beïnvloed wordt door de angst dat familieleden – anderen - het slachtoffer worden van terrorisme. Daaruit kan geïnduceerd worden dat de angst dat anderen het slachtoffer worden een invloed heeft op de mate waarin een persoon een negatievere attitude heeft ten opzichte van moslims. Meer specifiek, percipieert een persoon moslims als bedreigender voor materiële zaken wanneer die hoger scoort op de emotionele component van de respons op terrorismenieuwsconsumptie, namelijk de angst voor terrorisme. Een verhoogde angst dat anderen het slachtoffer worden, resulteert in een verhoogde gepercipieerde dreiging dat moslims de culturele normen en waarden aantasten. Op de attitude ten opzichte van vluchtelingen, oefent de angst voor anderen dan weer geen invloed uit. Wel bepaalt de angst zelf het slachtoffer te worden de gepercipieerde materiële en culturele dreiging van vluchtelingen. Het catastroferen van terrorisme oefent enkel via de component ‘uitvergrooten van de dreiging’ een invloed uit op de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Een verhoogde uitvergroting van de dreiging heeft een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen als gevolg. Dit toont nog maar eens aan dat terrorisme en de attitude ten opzichte van beide groepen samenhangt. Wanneer de dreiging als groter gepercipieerd wordt, resulteert dit in een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Waar de andere componenten niet significant samenhangen met de attitudes, is dit toch een belangrijke conclusie. Terrorismenieuwsconsumptie zorgt ervoor dat men de dreiging uitvergroot, wat op zijn beurt een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen induceert. Een perceptie van de dreiging als groter dan de reële dreiging lokt dus een cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie uit. De opgesomde bevindingen komen deels overeen met de voorspellingen uit de studie van Esses et al. (2002) die stelden dat de respons op terrorisme uit een emotionele en cognitieve component bestaat. Die these blijkt slechts gedeeltelijk op te gaan.

Als controle werd ook een mediatie-analyse uitgevoerd, om na te gaan in welke mate terrorismenieuwsconsumptie via angst voor terrorisme en het catastroferen van terrorisme, voor een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen zorgt. De

mediatie gaat op, maar er moet geduid worden op de minimale verklaarde variantie van het model. Zowel voor angst voor terrorisme als het catastroferen van terrorisme werd slecht rond de 1 à 2% van de variantie verklaart. De mediatie met de component van het uitvergroten van de dreiging verklaart net iets meer variatie dan met de mediatie met een van de componenten van de angst voor terrorisme. De resultaten mogen dan wel significant zijn, de gevonden verbanden zijn steeds minimaal. Dit wil echter niet zeggen dat de resultaten overbodig zijn. Dit exploratief onderzoek had de betrachting een extra dimensie aan terrorisme-onderzoek te geven, wat met de beschreven resultaten en conclusies ook gebeurd is. Deze studie reikt een doortastend inzicht van de responses op terrorisme, zowel de emotionele als de cognitieve. Uit de resultaten blijken significante verbanden tussen de hoofdconcepten, een genderverschil en de vaststelling dat de emotionele respons de cognitieve respons ruim overtreft. Het is een stuk in de puzzel die de relatie tussen mediaconsumptie en de perceptie op terrorisme is.

5.1 Limitaties

Deze studie heeft beperkte, doch significante verbanden gevonden in de relatie tussen terrorismenieuwsconsumptie en de angst voor terrorisme, het catastroferen van terrorisme en de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Er moet echter wel met een bepaalde nuance naar de resultaten gekeken worden, aangezien er ernstige beperkingen zijn aan de gebruikte onderzoeksmethodologie.

Het feit dat de respondenten uit een convenience sample bestaan, zorgt ervoor dat er een vertekening kan optreden. Veralgemening van de data naar een bredere populatie is op die manier niet mogelijk. Daarnaast kan het gebruik van een websurvey een vertekening veroorzaken. Respondenten kunnen de vragenlijst ook ingevuld hebben in een poging overeen te stemmen met een bepaalde sociale wenselijkheid, waardoor hun antwoorden en de realiteit niet overeenstemmen. Ook dit kan voor een vertekende steekproef zorgen. Vervolgonderzoek zou in dat opzicht bijvoorbeeld gebruik kunnen maken van een daily diary methode, waar respondenten op verschillende momenten naar hun gevoelens

worden gepeild om zo data te verzamelen die reële processen vertegenwoordigt.

Dit onderzoek heeft er ook voor gezorgd om parametrische testen uit te voeren, ook al bleken enkele variabelen niet normaal verdeeld te zijn. Dit gegeven zorgt ervoor dat er met een bepaalde nuance naar de resultaten moet gekeken worden en onderzoek in de toekomst kan repliceren.

6. Conclusie

In de literatuur werd aangehaald dat nieuwsconsumptie voor een verhoogde angst voor terrorisme zorgt. In de huidige studie werd verkend in welke mate deze resultaten opgaan en voegt ook een cognitieve respons op terrorismenieuwsconsumptie toe, voor de specifieke doelgroep van dit onderzoek: Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud. Op basis van de verzamelde empirische data en statistische analyse werden volgende stellingen hard gemaakt: (1) vrouwen rapporteren een significant hogere angst en catastrofatie van terrorisme dan mannen, (2) terrorismenieuwsconsumptie heeft als direct gevolg dat mensen een verhoogde cognitieve respons laten optekenen, namelijk het catastroferen van terrorisme; (3) terrorismenieuwsconsumptie via sociaalnetwerksite Facebook heeft een verhoogde emotionele respons, namelijk de angst voor terrorisme, tot gevolg. Dit zou kunnen liggen aan de verhoogde concurrentie tussen nieuwsmedia op de sociaalnetwerksite, die met sensatiegerichte titels publiek trachten aantrekken en zo meer angst opwekken; (4) terrorismenieuwsconsumptie via televisie resulteert in een negatievere attitude ten opzichte van vluchtelingen en moslims; (5) de angst zelf het slachtoffer te worden van terrorisme zorgt voor een negatievere attitude ten opzichte van vluchtelingen.; (6) de angst dat een familielid het slachtoffer wordt van terrorisme hangt samen met een negatieve attitude ten opzichte van moslims Wanneer een persoon meer angst heeft voor terrorisme en nieuwsmedia het convergent beeld tussen terrorisme en vluchtelingen en moslims ophangt, kan het zijn dat de angst voor terrorisme overslaat in een hogere achterdocht voor vluchtelingen en moslims, wat resulteert in een negatievere houding; (7) het uitvergroten van de dreiging lokt een negatievere attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen uit. Dit bevestigt de voorgaande bevindingen. Hoe groter de gepercipieerde dreiging lijkt te zijn, hoe negatiever de attitude ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Daar de mediatie wel opgaat, maar slechts een marginale hoeveelheid van de variantie verklaart, dient er vervolgonderzoek te worden uitgevoerd die deze

mediatie bevestigt vooraleer hier sluitende uitspraken over kunnen gedaan worden.

De resultaten uit deze studie kunnen aangewend worden om een communicatiewetenschappelijk debat met een filosofische inslag te starten. Huidig onderzoek toont aan in welke mate nieuwsmedia een invloed uitoefent op de ontvangers. Of die invloed positief of negatief is, is nog maar de vraag. De rol en betekenis van nieuwsmedia in de geestelijke gezondheid van mensen dient scherp overwogen te worden. Zo stelde de huidige studie vast dat nieuwsconsumptie een overdreven respons, het catastroferen van terrorisme, opwekt. Deze trend kan als negatief worden beschouwd – zo kan het bijvoorbeeld voor zorgen dat mensen meer tijd nodig hebben om een gebeurtenis te verwerken –. Een bepaalde staat van waakzaamheid is aangewezen en onoverkomelijk, overdreven responsen zijn dat niet. Er dient met een bepaalde realiteitszin gekeken te worden naar de terroristische dreiging. De huidige studie duidt evenzeer op de enorme angst die vandaag de dag leeft onder Vlamingen van 16 tot 30 jaar oud. De data toont aan dat mensen de kansen om zelf slachtoffer te worden of een familielid slachtoffer te zien worden, als reëel inschatten. Vooral onder vrouwen blijkt de angst voor terrorisme wijd verspreid. Welke negatieve gevolgen die angst heeft voor de Vlaamse bevolking is een interessant gegeven om verder te onderzoeken. Wel moet er duidelijk notie worden gemaakt van deze vaststelling, aangezien het de gevolgen van terrorisme en de verslaggeving erover blootlegt. Zo wordt aan de hand van de data duidelijk dat de angst voor terrorisme en een uitvergroting van de terrorismedreiging een negatieve attitude teweegbrengt ten opzichte van moslims en vluchtelingen. Die veralgemenende en negatieve attitude is nefast voor een tolerante en inclusieve maatschappij, wat de Belgische maatschappij toch pretendeert te zijn. Wanneer duidelijk wordt dat nieuwsmedia hier tegen ingaan, zijn hervormingen misschien wel aangewezen. Het maatschappelijk belang van nieuwsmedia kan immers niet onder stoelen of banken gestoken worden. Een vorm van controle kan in dat opzicht geen kwaad. De balans tussen informeren en angst zaaien, lijkt op basis van de huidige studie in het voordeel van de angst uit te slaan.

7. Referentielijst

- Abid, R. Z., Manan, S. A., & Rahman, Z. (2017). 'A flood of Syrians has slowed to a trickle': The use of metaphors in the representation of Syrian refugees in the online media news reports of host and non-host countries. *Discourse & Communication*, 11(2), 121-140. <http://dx.doi.org/10.1177/1750481317691857>
- Altheide, D. L. (2007). The mass media and terrorism. *Discourse & Communication*, 1(3), 287-308. <http://dx.doi.org/10.1177/1750481307079207>
- Benson, R. (2002). The political/literary model of French journalism: Change and continuity in immigration news coverage, 1973-1991. *Journal of European Area Studies*, 10(1), 49-70. <http://dx.doi.org/10.1080/14608460220148437>
- Bloom, B. N., Arikan, P., & Lahav, G. (2015). The Effect of Perceived Cultural and Material Threats on Ethnic Preferences in Immigration Attitudes. *Ethnic and Racial Studies*, 38(10), 1760-1788. <http://dx.doi.org/10.1080/01419870.2015.1015581>
- Boomgaarden, H. G., & Vliegenthart, R. (2009). How News Content Influences Anti-Immigration attitudes: Germany, 1993-2005. *European Journal of Political Research*, 48(4), 516-542. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6765.2009.01831.x>
- Callanan, V. J. (2012). Media Consumption, Perceptions of Crime Risk and Fear of Crime: Examining Race/Ethnic Differences. *Sociological Perspectives*, 55(1), 93-115. <http://dx.doi.org/10.1525/sop.2012.55.1.93>
- Chavez, J. F., & Brown, J. M. (1987). Spontaneous cognitive strategies for the control of clinical pain and stress. *Journal of Behavioral Medicine*, 10(1), 263-276. <http://dx.doi.org/10.1007/BF00846540>
- Citrin, J., Green, D. P., Muste, C., & Wong, C. (1997). Public Opinion Toward Immigration Reform: The Role of

- Economic Motivations. *The Journal of Politics*, 59(3), 858-881. <http://dx.doi.org/10.2307/2998640>
- Cockburn, P. (2015). *The rise of Islamic state: ISIS and the new Sunni revolution*. Londen; New York: Verso
- Cohen-Louck, K. (2016). Perception of the Threat of Terrorism. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-25. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260516646091>
- Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen, CVGS. (2017). *Asielstatistieken voor de maand januari en februari*. Geraadpleegd op 3 april 2017, via <http://www.cgvs.be>
- De Cock, R., & Kok, E. (2016). News Exposure and Fear of Islamic State: Survey Among Flemish adults. In S. Mertens, & H. Smaele (Red.), *Representations of Islam in the news: a cross-cultural analysis edited by Stefan Mertens and Hedwig de Smaele* (pp. 175-188). Lanham: Lexington Books.
- Devroe, I. (2007). *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*. Gent: Universiteit Gent
- d'Haenens, L., & Bink, S. (2007). Islam in the Dutch press: with special attention to the Algemeen Dagblad. *Media, Culture & Society*, 29(1), 135-149. <http://dx.doi.org/10.1177/0163443706072002>
- d'Haenens, L., Sousa, H., & Hultén, O. (2011). From public broadcasting to public service media. In J. Trappel, W. Meier, L. D'Haenens, & J. Steemers (Red.), *Media in Europe today*. Bristol: Intellect
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., & Hodson, G. (2002). Public Attitudes Toward Immigration in the United States and Canada in Response to the September 11, 2001 "Attack on America". *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 2(1), 69-85. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1530-2415.2002.00028.x>

- Esses, V. M., Medianu, S., & Lawson, A. S. (2013). Uncertainty, Threat, and the Role of the Media in Promoting the Dehumanization of Immigrants and Refugees. *Journal of Social Issues*, 69(3), 518-536. <http://dx.doi.org/10.1111/josi.12027>
- Frissen T., Smets K., d'Haenens L. (2017). On the Cumulative Role of Different Types of Media in the Radicalization Puzzle. In: , *Radicalism: Border Phenomenon or Reflection of Society?*. Leuven: Leuven University Press.
- Gerbner, G., Gross, L. (1976). Living with Television: the Violence Profile. *Journal of Communication* 26(2), 173-199. Geraadpleegd via <https://www.researchgate.net>
- Gorodzeisky, A. (2013). Mechanisms of Exclusion: Attitudes toward Allocation of Social Rights to Out-group Population. *Ethnic and Racial Studies* 36(5), 795–817. <http://dx.doi.org/10.1080/01419870.2011.631740>
- Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. In: R. F. Baumeister (Red.), *Public and private self* (pp. 189–212). New York: Springer-Verlag
- Greussing, E., & Boomgaarden, H. G. (2017). Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe's 2015 refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2017, 1-26. <http://dx.doi.org/10.1080/1369183X.2017.1282813>
- Hafez, K. (2000). *The West and Islam in the mass media. Cornerstones for a new international culture of communication in the 21st century*. Bonn: Zentrum für Europäische Integrationforschung
- Ichau, E., & d'Haenens, L. (2016). The Representation of Islam and Muslims in Flemish TV News. In S. Mertens, & H. Smaele (Red.), *Representations of Islam in the news: a cross-*

cultural analysis edited by Stefan Mertens and Hedwig de Smaele (pp. 91-107). Lanham: Lexington Books

- Iqbal, M. Z. (2014). The media-terrorism symbiosis: a case study of Mumbai attacks, 2008. *Asian Journal of Communication*, 25(2), 197-212.
<http://dx.doi.org/10.1080/01292986.2014.944924>
- Jacobs, L. (2017). Patterns of criminal threat in television news coverage of ethnic minorities in Flanders (2003-2013). *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(5), 809-829. Geraadpleegd via <https://lirias.kuleuven.be>
- Jacobs, L., Meeusen, C., & d'Haenens, L. (2016). News coverage and attitudes on immigration: Public and commercial television news compared. *European Journal of Communication*, 31(6), 642-660. Geraadpleegd via <https://lirias.kuleuven.be>
- Maddux, W. W., Galinsky, A. D., Cuddy, A. J. C., & Polifroni, M. (2008). When being a model minority is good... and bad: realistic threat explains negativity toward Asian Americans. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 34(1), 74-89.
<http://dx.doi.org/10.1177/0146167207309195>
- McLaren, L., & Johnson, M. (2007). Resources, Group Conflict and Symbols: Explaining Anti-Immigration Hostility in Britain. *Political Studies*, 55(4), 709-732.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00680.x>
- Mertens, S., & Smaele, H. (2016). *Representations of Islam in the news: a cross-cultural analysis edited by Stefan Mertens and Hedwig de Smaele*. Lanham: Lexington Books
- Mertens, S. (2016). European Media Coverage of Islam in a Globalizing World. In S. Mertens, & H. Smaele (Red.), *Representations of Islam in the news: a cross-cultural analysis edited by Stefan Mertens and Hedwig de Smaele* (pp. 59-73). Lanham: Lexington Books
- Mughan, A., & Paxton, P. (2006). Anti-Immigrant Sentiment, Policy Preferences and Populist Party Voting in Australia. *British*

- Journal of Political science*, 36(2).
<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123406000184>
- Nacos, B. L. Terrorism as Breaking News: Attack on America. *Political Science Quarterly*, 118(1), 23-52.
<http://dx.doi.org/10.1002/j.1538-165X.2003.tb00385.x>
- Nail, T. (2016). Tale of Two Crises: Migration and Terrorism after the Paris Attacks. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 16(1), 158-167. <http://dx.doi.org/10.1111/sena.12168>
- Nayab, R., & Kamal, A. (2010). Terrorism Catastrophizing, Perceived Stress And Death Anxiety Among University Students. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(2), 132-144. Geraadpleegd via <http://search.proquest.com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be>
- Nellis, A. M. (2009). Gender Differences in Fear of Terrorism. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 25(3), 322-340. <http://dx.doi.org/10.1177/1043986209335012>
- Nellis, A. M., & Savage, J. (2012). Does Watching the News Affect Fear of Terrorism? The Importance of Media Exposure on Terrorism Fear. *Crime & Delinquency*, 58(5), 748-768. <http://dx.doi.org/10.1177/0011128712452961>
- O'Shaughnessy, N. J., & Baines, P. R. (2009). The symbolization and positioning of Jihad. *Marketing Theory*, 9(2), 227-241. <http://dx.doi.org/10.1177/1470593109103069>
- Poole, E. (2002). *Reporting Islam. Media Representations of British Muslims*. Londen: I. B. Tauris
- Pyszczynski, T. A., Abdollahi, A., Solomon, S., Greenberg, J., Cohen, F., & Weise, D. (2006). Mortality salience, martyrdom, and military might: The great satan versus the axis of evil. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(4), 525-537. <http://dx.doi.org/10.1177/0146167205282157>
- Pyszczynski, T. A., Greenberg, J., & Solomon, S. (2003). *In the wake of 9/11: The psychology of terror*. Washington, DC: APA Press

- Rapoport, D. C. (2001). The fourth wave: September 11 in the history of terrorism. *Current History*, 100(650), 419. Geraadpleegd via <http://currenthistory.com>
- Rdc (2015, September 18). Wilders noemt vluchtelingen crisis 'islamitische invasie'. De Standaard. Geraadpleegd op 4 april, 2017 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20150910_01859992
- Riek, B., Mania, E., Gaertner, S. (2006). Intergroup Threat and Outgroup Attitudes: A Meta-Analytic Review: Appendix. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4). http://dx.doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_4a
- Roggeband, C., and Vliegenthart, R. (2007). Divergent framing: The public debate on migration in the Dutch parliament and media, 1995–2004. *West European Politics*, 30(3), 524-548 <http://dx.doi.org/10.1080/01402380701276352>
- Semyonov, M., Raijman, R., & Gorodzeisky, A. (2006). The Rise of Antiforeigner Sentiment in European Societies, 1988–2000. *American Sociological Review* 71(3), 426–449. <http://dx.doi.org/10.1177/000312240607100304>
- Sinclair, S. J., & LoCicero, A. (2007). Fearing Fearing Future Terrorism: Development, Validation, and Psychometric Testing of the Terrorism Catastrophizing Scale (TCS). *Traumatology*, 13(4), 75-90. <http://dx.doi.org/10.1177/1534765607309962>
- Slone, M. (2000). Responses to media coverage of terrorism. *The Journal of Conflict Resolution*, 44(4), 508-22. Geraadpleegd via <http://search.proquest.com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be>
- Sniderman, P. M., Hagendoorn, L., & Prior, M. (2004). Predisposing Factors and Situational Triggers: Exclusionary Reactions to Immigrant Minorities. *American Political Science Review*, 98(1), 35-49. <http://dx.doi.org/10.1017/S000305540400098X>

- Spanos, N. P., Radtke-Bodorik, H. L., & Ferguson, J. D. (1979). The effects of hypnotic susceptibility, suggestions for analgesia, and the utilization of cognitive strategies on the reduction of pain. *Journal of Abnormal Psychology*, 88(3), 282-292. <http://dx.doi.org/10.1037/0021-843X.88.3.282>
- Stephan, W. G., Ybarra, O., & Bachman, G. (1999). Prejudice Toward Immigrants 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11), 2221-2237. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1559-1816.1999.tb00107.x>
- Zárate, M. A., Garcia, B., Garza, A. A., & Hitlan, R. T. (2004). Cultural threat and perceived realistic group conflict as dual predictors of prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(1), 99-105. [https://doi.org/10.1016/S0022-1031\(03\)00067-2](https://doi.org/10.1016/S0022-1031(03)00067-2)

8. Bijlagen

Hier zijn de schalen terug te vinden zoals ze geïmplementeerd werden in de survey.

1. Terrorisemenieuwsconsumptie

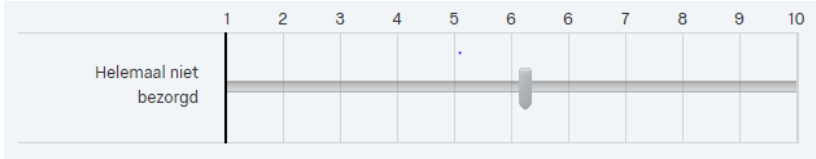
“Hoe blijf jij op de hoogte van de actualiteit in het kader van een terroristische aanslag?”

	Nooit	Een paar keer per jaar	Een paar keer per maand	Minstens één keer per week	Dagelijks
Vrienden in België	☐	☐	☐	☐	☐
Vrienden in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
Familie in België	☐	☐	☐	☐	☐
Familie in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
Leerkracht op school	☐	☐	☐	☐	☐
Ander belangrijk persoon	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische televisienieuws	☐	☐	☐	☐	☐
		Een paar keer per jaar	Een paar keer per maand	Minstens één keer per week	Dagelijks
Buitenlands televisienieuws	☐	☐	☐	☐	☐
Facebook	☐	☐	☐	☐	☐

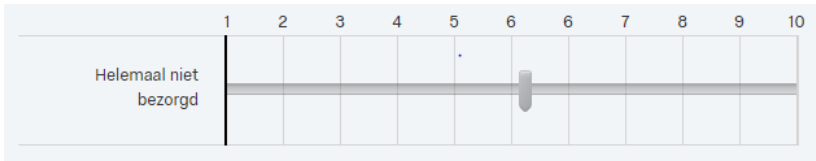
	Nooit	Een paar keer per jaar	Een paar keer per maand	Minstens één keer per week	Dagelijks
Online discussiefora	☐	☐	☐	☐	☐
Twitter	☐	☐	☐	☐	☐
YouTube	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische nieuwssites	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse nieuwssites	☐	☐	☐	☐	☐
		Een paar keer per jaar	Een paar keer per maand	Minstens één keer per week	Dagelijks
Andere websites, namelijk: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische radio	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse radio	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische kranten	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse kranten	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdschriften	☐	☐	☐	☐	☐

2. Angst voor terrorisme

“Hoe bezorgd ben je dat je het slachtoffer zal worden van een terroristische aanslag? Geef een score van 1 tot 10, waarbij 1 betekent dat je helemaal niet bezorgd bent, en 10 betekent dat je heel bezorgd bent.”

“Hoe bezorgd ben je dat een familielid het slachtoffer zal worden van een terroristische aanslag? Geef een score van 1 tot 10, waarbij 1 betekent dat je helemaal niet bezorgd bent, en 10 betekent dat je heel bezorgd bent.”

3. Catastroferen van terrorisme

“In welke mate ben je op dit ogenblik akkoord of niet akkoord met de volgende stellingen?”

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik heb er moeite mee om de terreurdreiging uit mijn hoofd te krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan weinig doen om mezelf te beschermen tegen terrorisme.	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik denk vaak na over de dreiging van terrorisme in de toekomst.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan niets doen om mezelf te beschermen tegen terroristische aanslagen in de toekomst.	☐	☐	☐	☐	☐
De terreurdreiging komt zelden bij me op.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees dat terrorisme met de tijd alleen maar zal verergeren.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik denk dat ik compleet hulpeloos ben om mezelf te beschermen tegen terrorisme in de toekomst.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees dat de terreurdreiging nooit weg zal gaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sta vaak stil bij de dreiging van terrorisme in de toekomst.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof in een sombere toekomst wat de terreurdreiging betreft.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb veel macht om mezelf te	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
beschermen tegen terrorisme.	☐	☐	☐	☐	☐
Vaak merk ik dat ik zit na te denken over terrorisme.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb weinig controle om mijzelf of mijn dierbaren te verdedigen tegen terrorisme.	☒	☐	☐	☐	☐

4. Attitude ten opzichte van vluchtelingen

“Duid aan in hoeverre je het eens of oneens bent met de volgende stellingen:”

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Eerder eens
Het is belangrijker voor migranten om te leren wat Belgisch is dan zich vast te klampen aan hun eigen gebruiken.	☐	☐	☒	☐	☐
Mensen die in België komen wonen moeten harder proberen zoals alle Belgen te zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
Immigranten stelen jobs van mensen die in België geboren zijn.	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Eerder eens
Immigranten zijn over het algemeen goed voor de Belgische economie.	☐	☐	☐	☐	☐
Immigranten doen de criminaliteit in België stijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
De creatie van gelijke kansen voor immigranten is veel te ver gegaan.	☐	☐	☐	☐	☐

5. De attitude ten opzichte van moslims

“Duid aan in hoeverre je het eens of oneens bent met de volgende stellingen:”

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet oneens, niet eens	Eerder eens	Helemaal eens
De waarden en normen van moslims zijn tegengesteld aan de waarden en normen van mijn gemeenschap/cultuur.	☐	☐	☐	☐	☐
Moslims hebben dezelfde waarden en ideeën over opvoeding en familie als mijn gemeenschap/cultuur.	☐	☐	☐	☐	☐
De morele en religieuze waarden van moslims zijn	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet oneens, niet eens	Eerder eens	Helemaal eens
tegengesteld aan die van mijn gemeenschap/cultuur.					
Moslams hebben dezelfde normen en waarden m.b.t. werk als mijn gemeenschap/cultuur.	☐	☐	☐	☐	☐
Als mijn gemeenschap/cultuur met moslams moet samenleven leidt dat zeker weten tot conflict.	☐	☐	☐	☐	☐

“Duid aan in hoeverre je het eens of oneens bent met de volgende stellingen:”

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet oneens, niet eens	Eerder eens	Helemaal eens
Moslams krijgen meer van de gemeenschap dan dat ze eraan bijdragen.	☐	☐	☐	☐	☐
Moslams hebben een te grote invloed in de Belgische samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐
Muslimleerlingen worden voorgetrokken op school.	☐	☐	☐	☐	☐
Moslams hebben het gemakkelijker dan anderen om een	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet oneens, niet eens	Eerder eens	Helemaal eens
goede job te vinden.					